

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

Wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek

- Koninklijk besluit van 3 augustus 1968 betreffende het in voege treden vanaf 1 november 1968 van zekere bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.
- Dienst voor documentatie en overeenstemming bij het Hof van Cassatie (artikel 136 van het Gerechtelijk Wetboek).
- Balie (Boek III - artikelen 428 tot 508) (I).
- Gerechtsdeurwaarders (Boek IV - artikelen 509 tot 555).

Indien een persoon vreemd aan de rechtswereld het Burgerlijk Wetboek moest lezen, dan zou hij zeker verrast worden door vast te stellen dat sinds het dekreet van 2 juli 1812 de teksten betreffende de advocaten praktisch onveranderd zijn gebleven, als wanneer bijvoorbeeld alle mogelijke ambachten aan een steeds strengere reglementering worden onderworpen enerzijds, maar anderzijds meer beschermd worden.

De traditie, het individualisme van elke balie, de bijna ingeboren schrik voor elke inmenging van de Staat in het balieleven liggen naar alle waarschijnlijkheid aan de basis van dit immobilisme.

De wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, heeft op een klare en bondige wijze de toetredingsvoorwaarden, de rechten en plichten, de organisatie en de tucht van de balie vastgelegd.

Op nationaal vlak werd een nieuw organisme in het leven geroepen dat zeker in de toekomst een vooraanstaande en voorname rol te vervullen zal hebben in de betrekkingen tussen de balies onderling en de publieke overheid: de Nationale Orde van de Advocaten.

Artikel 493 laat de Nationale Orde toe er naar te streven dat zowel de gemeenschappelijke morele als materiële belangen van alle advocaten doelmatig worden gevrijwaard. Laten wij hier de wens uitdrukken dat deze Orde de banden tussen de verschillende balies hechter zal maken om aldus een dynamischer aspekt te geven van de Belgische advocatuur.

(1) Wij beperken ons hier tot de bespreking van de artikelen die de balie aanbelangen.

Vanaf 1 november 1968 zal elk gerechtelijk arrondissement een Orde bezitten: de advocaten van Veurne, Marche en Neufchâteau zullen voor de eerste maal vóór 1 december hun stafhouder verkiezen.

Onder hoofdstuk I « Advocaten » stippen wij aan dat in artikel 428 de mogelijkheid werd gelaten om de doctors in de rechten van vreemde nationaliteit het beroep van advocaat uit te oefenen aan een Belgische balie. Zonder twijfel hadden de auteurs van artikel 428 de bepalingen van het Verdrag van Rome voor ogen.

Wellicht zal deze tekst een wijziging ondergaan op het ogenblik dat de universiteiten alleen een diploma zullen afleveren van « licentiaat in de rechten ».

De romantisch getinte eed werd in een eenvoudiger vorm gegoten.

Artikel 436 brengt éénheid in de toekenning van de titel van advocaat. Het volstaat de vroegere beslissingen van de verschillende tuchtraden te onderzoeken (cfr. G. Van Dievoet - Professioneel recht van de advocaat - Tijdschrift voor privaatrecht - 1968 - nr. 2 - p. 267 en 268) om zich te vergewissen van de verscheidenheid in de toekenning van deze titel en van het particularisme van bepaalde tuchtraden.

De gebrekkige koninklijke en regentsbesluiten (19-8-1889; 13-7-1912; 15-6-1948; 30-6-1948) betreffende de onverenigbaarheid werden omgevormd in een eenvoudige en klare tekst. Artikel 437, heeft trouwens een nieuw beginsel vooropgesteld aangaande het uitoefenen van een bezoldigde betrekking: het hoort de Raad der Orde te onderzoeken of deze betrekking al dan niet in strijd is met de onafhankelijkheid van de advocaat en de waardigheid van de balie.

Het monopolie van pleidooi wordt in principe gehuldigd door artikel 440, maar het ontsnapt niemand dat deze bescherming meer van symbolische dan van werkelijke aard is. Het valt bovendien te betreuren dat onder andere het monopolie van de geschreven consultatie niet werd vastgesteld (cfr. Duitsland).

In feite werd geen enkele verandering in het leven ge-

roepen. Het volstaat ondermeer artikel 728 te lezen om alle illusies omtrent dit monopolie te verliezen. Het komt nochtans eigenaardig voor (en wij blijven binnen de perken van het euphemisme) dat vóór de arbeidsrechtbank het monopolie van pleidooi van de advocaat een ijdel woord is, maar dat in graad van beroep artikel 1057 uitsluitend gewag maakt van de « advocaat », hetgeen impliciet alle afgevaardigden, volmachtdragers en dergelijke schijnt uit te sluiten. Laten wij een misschien vergeten beslissing van de Werkrechtssraad te Antwerpen in herinnering brengen: « Het is in het belang van een goede rechtsbedeling de verschijning vóór de Werkrechtssraden van volmachtdragers, die geen advocaat zijn, zoveel mogelijk te beperken » (R.W. 1938 - 1939 - 398).

* * *

De immunitet van het pleidooi van de advocaat heeft steeds aanleiding gegeven tot verschillende interpretaties wat de tucht betreft (cfr. P. Vermeylen - Règles et Usages de l'Ordre des Avocats en Belgique - n° 1260 en volgende). Voortaan wordt de te volgen procedure op een duidelijke wijze vastgelegd: de advocaat die tekort schiet aan gematigheid zal uitsluitend onderworpen zijn aan de disciplinaire overheid van de Orde waaronder hij ressorteert.

Het bureau van « kosteloze raadpleging » wordt heden « het bureau van consultatie en verdediging » genoemd, hetgeen ons een juistere uitdrukking lijkt. Alhoewel geen spoor te vinden is van het voorstel uitgaande van de « Conférence du Jeune Barreau » te Brussel, later besproken in de schoot van de U.J.B.A. om de Staat te laten tussenkomen in de kosten van de « pro-deo advocaat » zoals in Nederland bv., wordt officieel erkend dat de advocaten aangesteld door het bureau eventueel geprovisioneerd of gehonoreerd kunnen worden voor hun diensten die ten slotte aan gans de gemeenschap ten goede komen.

Het pactum de quota litis wordt beperkt: een beding omtrent het ereloon verbonden aan de uitslag van het geding is alleen verboden. Uit artikel 459 kan daarenboven nog afgeleid worden dat het gebruik om een provisie op ereloon aan de cliënt te vragen, toegelaten is. Elke betwisting van het ereloon zal aan het scheidsgerecht van de Raad der Orde onderworpen kunnen worden. Dit neemt niet weg dat de betrokken partij zich nog kan wenden tot de rechtbank die de zaak in de raadkamer zal behandelen. Aldus wordt enerzijds de noodzakelijke schending van het beroepsgeheim tot een minimum beperkt en anderzijds wordt de eer van de balie beschermd, die in het gedrang zou kunnen gebracht worden gedurende de debatten.

* * *

Op tuchtgebied werden vijf voornamelijk wijzigingen aangebracht:

1. Beperking in de tijd voor de tuchtraad: een oud-advocaat zal slechts dan tuchtrechtelijk kunnen vervolgd worden voor een feit gepleegd vóór zijn weglating indien het onderzoek wordt ingesteld binnen de drie maanden na deze weglating.

2. Voortaan zullen twee schorsingen voldoende zijn om

de schrapping toe te passen (voordien: drie). Enerzijds krijgt deze regel dus een strengere toepassing, maar anderzijds wordt het vroegere automatisme uitgesloten: « ...KAN geschrapt worden ».

3. Gedurende het tuchtrechtelijk onderzoek lastens een advocaat heeft de Stafhouder de mogelijkheid bewarende maatregelen te treffen die kunnen gaan tot het verbod het paleis te betreden gedurende drie maanden of meer. In het laatste geval moet de Raad der Orde een gemotiveerde beslissing vellen die openstaat voor hoger beroep.

4. De rechtspleging van het beroep van de veroordeelde advocaat of van de procureur-generaal wordt nauwkeurig uitgestippeld. De vroegere betwisting o.a. omtrent de termijnen van beroep van het Openbaar Ministerie, de openbaarheid van de debatten, enz... worden zonder voorwerp.

5. Reeds in 1929 werd de wens uitgedrukt voor de Balie tuchtraden van beroep op te richten (cfr. Vermeylen op cit. nr. 1146 en de aldaar geciteerde referenties). Na bijna veertig jaar werd deze vrome wens werkelijkheid: in de schoot van ieder Hof van Beroep wordt een tuchtraad van beroep opgericht. De onafhankelijkheid van de balie tegenover de magistraten wordt gevrijwaard (cfr. Vermeylen op cit. nr. 1146 in fine): de tuchtraad van beroep wordt voorgezeten door de eerste voorzitter van het Hof of de door hem aangewezen kamervoorzitter, omringd door vier assessoren advocaten en een sekretaris-advocaat. Bovendien zullen twee assessoren van de balie van de verdachte advocaat deel uitmaken van de tuchtraad van beroep.

* * *

De hier besproken wetgeving zal zeker geen revolutie brengen in het leven van de balie. Nochtans waar vroeger de balie omzeggens buiten het wetboek van procedure stond, maakt zij er heden volledig deel van uit. De rol van de advocaat als onontbeerlijke medewerker van het gerecht wordt in het volle daglicht gesteld. De plaats die hij in de toekomst zal innemen in de gerechtelijke wereld wordt belangrijker; de balie zal er bewust van zijn dat haar plichten een grotere dimensie dan in het verleden aannemen, maar zij zal terecht mogen hopen op de gerechtvaardigde bescherming van haar rechten.

* * *

Het is de balie ter eer dat één van de besten onder haar confraters werd geroepen om het Gerechtelijk Wetboek tot stand te brengen: wijlen Stafhouder Mr. Charles Van Reepingen. Dit Wetboek was zijn levenswerk waarvan hij helaas de bekroning niet mocht kennen. De heer advocaat-generaal Krings, zijn getrouwe medewerker, was de moeilijke taak weggelegd de eindfase te bewerkstelligen. Dank zij deze eminente persoonlijkheden heeft de Belgische rechtswereld een baanbrekend werk gepresteerd dat zeker de bewondering zal afdwingen van onze Europese bureaus.

Erik CARRE,
Advocaat bij het Hof.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

De "Statistiek van de verkeersongevallen op de openbare weg" in België. Meer in het bijzonder de verkeersongevallen uit hoofde van dronkenschap achter het stuur.

België, dat aan de top van de bierverbruikende landen staat is ook het land dat over de minst preciese en ook minst bruikbare informatie beschikt over de verkeersongevallen veroorzaakt uit hoofde van dronkenschap achter het stuur.

Deze lacune is uitsluitend te wijten aan een verouderd systeem van recuperatie en informatie waaraan de verantwoordelijke overheden blijkbaar bij gebrek aan begrip voor een sociaal-pathologische realiteit, zich krampachtig vasthouden. Het zou nochtans niet zo moeilijk zijn aan de hand van een meer statistisch-sociologische benaderingswijze van het verschijnsel, informatie te verzamelen, die aan de overheid zou toelaten haar beleid op een meer efficiënte manier te voeren; het is dit toch dat zij verondersteld wordt na te streven, zo zij een bepaalde wet in het leven roept.

Totnogtoe echter moet zowel de geïnteresseerde onderzoeker, als de om inlichtingen verzochte informateur, genoeg nemen met een sterk beperkt, onvolledig en louter beschrijvend (niet verklarend) cijfermateriaal, als gevolg van 20 jaar geleden vastgelegde procedures op verschillende niveaus, waaraan vooralsnog geen wijzigingen zijn voorzien, laat staan dat er aan gedacht wordt. (1)

Het zijn voorgaande overwegingen die we in het hiernavolgend plan hebben geformuleerd en die vervolgens punt voor punt kritisch worden toegelicht:

1° de gevolgde procedures door de onderscheiden bevoegde diensten;

2° wat wordt aan het N.I.S. voor verwerking doorgestuurd;

3° welke informatie verstrekt ons het N.I.S.;

4° voorstellen en verantwoording.

I. De bevoegde instanties en de door deze gevolgde procedures.

A. De bevoegde instanties:

In kleinere gemeenten is het de plaatselijke politie (de veldwachter) die in principe maandelijks de verzamelde inlichtingen over eventuele verkeersongevallen in zijn gemeente doorstuurt naar het N.I.S.

In belangrijker gemeenten en steden, die doorgaans in politiewijken zijn ingedeeld, worden die inlichtingen gecentraliseerd in een politieke dienst voor verkeer, die dan op zijn beurt de inlichtingsformulieren naar het N.I.S. doorstuurt. In principe gebeurt dit dagelijks.

Ten slotte is er de Rijkswacht die in België in brigades is ingedeeld. Zij ressorteren onder Rijkswachtdistricten, waarvan de gebiedsomschrijving nagenoeg samenvalt met die der gerechtelijke arrondissementen. Het zijn deze districtbureaus die de gegevens van de brigades centraliseren en dagelijks aan het N.I.S. overmaken.

B. De gevolgde procedures:

Voor het vaststellen van een verkeersongeval beschikken de vernoemde politieke diensten over een instructieboek dat ze verondersteld worden nauwgezet te volgen. De in te winnen informatie omvat voor alle verkeersongevallen de volgende rubrieken:

— Plaats, datum, uur van het ongeval en van de vaststelling;

— Identiteit van de betrokken partijen (naam, voor- naam, beroep, nationaliteit, leeftijd, geslacht, woonplaats);

— Opgelopen verwondingen: geen, licht of zwaar gewond, gedood ter plaatse;

— Aard van de betrokken voertuigen, hun technische staat en de opgelopen schade (geen, licht, zwaar);

— De weg: toestand (effen, hellend, wegdek). Verlichting (bij nacht);

— Omgeving: agglomeratie, kom, open veld, bocht, enz.

Zo er evenwel een vermoeden aanwezig is, dat de betrokken partij onder de invloed van de drank verkeert of kennelijk dronken is, wordt als volgt geprocedeerd:

a. Voor 1 oktober 1967:

Tot dan toe werd enkel de *bloedproef* toegepast, doch deze was (en is nog steeds) niet verplichtend, zodat zich twee eventualiteiten voordoen:

1° - De betrokken bestuurder of voetganger stemt er in toe dat hem een bloedstaal wordt afgenomen:

Een bijgeroepen geneesheer neemt het bloedstaal en vult dat aan met enkele klinische gegevens. Deze zijn:

— het algemeen uitzicht van de betrokkene, gelaatsuitdrukking, de ogen, enz.;

— zijn houding: luidruchtig, spraakzaam;

— bewustzijn: weet hij hoe laat het is en waar hij is;

— geheugen: relaas van het ongeval;

— spraak: gang, gebaren, reuk van de adem.

Kortom een reeks klinische gegevens waaruit de geneesheer concludeert of de betrokkene al dan niet dronken is.

Ook de politie doet op haar beurt de nodige vaststellingen, die ze ook uitvoert zo de betrokkene weigert een bloedstaal te laten afnemen.

2° - De betrokkene weigert:

De bevoegde politie noteert in dit geval: spraak, gang, reuk van de adem, braken en voegt er een rapport aan toe over de ondervraagde naar de alcoholische dranken die hij verklaart gebruikt te hebben in de loop van de laatste vierentwintig uren (aard, hoeveelheid, tijdstippen).

b. Vanaf 1 oktober 1967 (datum van toepassing van de wet van juni 1967 op de ademtest):

Zo de betrokken bestuurder of voetganger er in toestemt wordt een bloedstaal afgenomen. Zo niet, dan wordt hem de ademtest opgelegd die verplichtend is. Deze test is toepasselijk op: — hen die een verkeersongeval veroorzaakten waarbij een vermoeden van dronkenschap aanwezig is, op hen die op een openbare plaats een voertuig of een rijdier besturen, op hen die aanstalten maken om op een openbare plaats een voertuig of een rijdier te besturen. Op bijzondere dagen kan de ademtest systematisch worden toegepast.

Valt deze test nu positief of negatief uit, steeds wordt het afnemen er van in de politieke verklaring opgetekend.

Het inwinnen van de andere informatie, geschiedt onder vorm van een ondervraging zoals reeds eerder vermeld.

We stellen dus vast dat, politie en rijkswacht voldoende gegevens verzamelen en ook dat dit zeer systematisch gebeurt. De rijkswacht stelt vaak zelf statistieken op, die zij voor haar uitvoerend werk nuttig acht. De stedelijke politie doet zulks ook, doch hier geschiedt het slechts, naargelang het reglement van inwendige orde het voorziet. Haar werkwijze is dus zeer plaatsgebonden. Op deze

statistieken beroep doen als globale informatiebron is dus, bij gebrek aan uniformisering, uitgesloten. Nochtans doen bepaalde overheidsdiensten vaak beroep op deze gegevens, die zij dan als basismateriaal gebruiken. Uiteraard is dergelijke inlichtingsbron onvolledig, daar zij geen rekening houdt met de verkeersongevallen die door de zogenaamde administratieve politie van steden en gemeenten worden geregistreerd.

II. Wat wordt aan het N.I.S. ter verwerking doorgestuurd ?

In het bezit van al deze inlichtingen, wordt op het politie- of rijkswachtbureau overgegaan tot het invullen van het officieel formulier dat aan het N.I.S. moet toelaten de statistiek van de verkeersongevallen op de openbare weg op te stellen.

Dit formulier is kort na de IIe W.O. opgemaakt geworden en werd sindsdien niet meer gewijzigd. Dat het erg verouderd aandoet is evident. Zowel de politie als de rijkswacht staan vaak voor moeilijkheden, wanneer dergelijk document moet worden ingevuld. Ook de onderzoeker, die de op basis van deze formulieren uitgewerkte statistiek wil gaan interpreteren voelt zeer sterk bepaalde lacunes aan, die we verder zullen verduidelijken.

Uit de veelvuldige informatie door politie en rijkswacht verstrekt, desgevallend door de bijgeroepen geneesheer aangevuld en in veel gevallen achteraf, ten behoeve van de onderzoeksrechter nog vervolledigd met nauwkeuriger inlichtingen van de plaatselijke politie over de levensgewoonten en eventueel vroegere veroordelingen van de betrokkene, worden volgende gegevens aan het N.I.S. doorgestuurd :

1° - Voor de verkeersongevallen in het algemeen :

Alle reeds vermelde inlichtingen, behalve het beroep (wat o.i. nochtans zeer belangrijk is).

2° - Voor de verkeersongevallen waarbij de faktor dronkenschap optreedt, worden enkel volgende inlichtingen meegedeeld :

— Het al dan niet dronken zijn (zonder meer) van de bestuurder of voetganger ;

— Het aantal slachtoffers en de aard van de door deze opgelopen verwondingen : gedood ter plaatse, zwaar of licht gewond (dit voor de bestuurders, passagiers, voetgangers).

Hieruit blijkt dus dat de voor de statistische verwerking meegedeelde inlichtingen zeer beperkt worden en dit enkel omdat de rapporterende politie gebonden is aan twintig jaar oude, geijkte formules, wat bepaald absurd is. De zin van het verkeer is te sterk gewijzigd, opdat de gebruikte formulieren nog bruikbaar zouden zijn voor een nochtans verondersteld, wetenschappelijk gefundeerde verkeerspolitiek.

Hieraan kan noch de politie, noch de Rijkswacht verhelpen, daar zij hun bevoegdheden en de strakke lijnen van het officieel document niet mogen en niet kunnen te buiten gaan. Nochtans zijn zij, we herhalen het, in het bezit van voldoende informatie om de statistiek te verrijken, dit langs een vereenvoudiging van de bestaande formulieren, die zou resulteren in een inkrimping van de thans benodigde tijd. Dit zou ten goede komen aan veelvuldige nuttige opdrachten, die zij thans moeten verwaarlozen.

III. De statistische tabellen zoals ze door het N.I.S. worden gepubliceerd.

Deze statistiek maakt sedert 1954 het voorwerp uit van een afzonderlijke publikatie van het N.I.S. Voorheen wer-

den de cijfers over de verkeersongevallen gepubliceerd in het meer algemeen « Statistisch Bulletin ».

Onder deze hoofding laten we ons niet in met de bespreking van de tabellen over de gewone verkeersongevallen, maar trekken uiteraard meer de aandacht op de statistische tabellen betreffende de verkeersongevallen uit hoofde van dronkenschap achter het stuur. Het N.I.S. verstrekt ons in dit opzicht de volgende gegevens :

1e Tabel : Aard van het ongeval (aanrijding tussen twee weggebruikers, tussen een weggebruiker en een stilstaand voertuig, tussen een weggebruiker en een vaststaande hindernis) ingedeeld naargelang de bestuurder onder de invloed van de drank verkeerde, de bestuurder en de voetganger dronken waren, enkel de voetganger onder de invloed van de drank was.

2e Tabel : Aantal ongevallen, gebeurd onder de invloed van de drank ingedeeld naar de opgelopen materiële schade en naar de lichamelijke verwondingen, opgelopen door de onderscheiden betrokken partijen (bestuurder(s), passagier(s) en voetganger(s), gedood ter plaatse, licht of zwaar gewond.

Vanaf 1956 :

1e Tabel : Aantal omstandigheden (dronkenschap achter het stuur + eventueel andere omstandigheden) en aantal ter plaatse gedoden per provincie en per maand.

2de Tabel : Aantal omstandigheden (dronkenschap achter het stuur + eventueel andere omstandigheden) en het aantal ter plaatse gedoden per provincie, naar de dag van de week en het tijdstip van de dag.

Totaal afgezonderd van vorige items, worden ook nog volgende tabellen gepubliceerd :

1e Tabel : Aantal bloedafnemingen volgens het uur van de dag, dag van de week, per kwartaal, per jaar ;

2e Tabel : Aantal bloedafnemingen naar geslacht en leeftijd ;

3e Tabel : Aantal bloedafnemingen volgens het alcoholgehalte en klinische gegevens.

Tenslotte is er nog een tabel, die niet in de Statistiek van de Verkeersongevallen wordt gepubliceerd, maar die deel uitmaakt van de Gerechtelijke Statistiek. Het is de tabel die ons het aantal vervallenverklaringen van het recht tot het voeren van een rijtuig verstrekt, ingedeeld per arrondissement, naar de duur en de oorzaak der vervallenverklaring. In deze tabel treffen we een kolom aan « dronkenschap ».

Uit deze opsomming blijkt duidelijk dat, met betrekking tot het dronken sturen de tabellen derwijze zijn opgesteld, dat ze de mogelijkheid tot zeer belangrijke confrontatie uitsluiten. Ze zijn alle beschrijvend en er bestaat geen enkele gelegenheid tot een verklarende verwerking.

Bovendien onderscheiden we drie groepen van tabellen, die onafhankelijk van elkaar worden gepubliceerd, hoewel ze allen, moest die mogelijkheid bestaan, bij onderlinge verwerking, tot belangrijke conclusies zouden kunnen leiden.

IV. Voorstellen en hun rechtvaardiging.

Bij de hierna volgende voorstellen, onthouden we ons van een omstandig commentaar op de vigerende wetgeving, daar dit een ander object van studie is, dat andermaal sterk vatbaar is voor kritiek. De voorstellen betreffen dus hoofdzakelijk procedurekwesties op de onderscheiden niveaus.

A. De officiële informatie :

1. De door de politieke organen gevolgde procedures :

We hebben hier geen rechtstreekse voorstellen in te

brengen, daar, zoals reeds eerder gezegd, de politie en de rijkswacht o.i. hun taak nauwgezet uitvoeren volgens de hun opgelegde instructies. Zij zijn dus afhankelijk van de hogere instanties. Deze zijn :

2. a. Het Ministerie van Verkeerswezen :

van waaruit de verkeerspolitiek wordt gevoerd. Dit Ministerie moet zelf reeds voldoende aangevoeld hebben dat het beschikbaar cijfermateriaal onvolledig is en ver van werkelijkheidsgetrouw. Meer in verband met het zeer besproken probleem van de dronkenschap achter het stuur tasten de zgn. informateurs zo niet in het duister, dan toch blijven ze het antwoord schuldig, wanneer hen om een verklaring van hun beweringen wordt verzocht. Zo er dan toch een uitleg aan te pas komt, blijft deze beperkt tot gemeenplaatsen. Zo bvb. wordt systematisch door de bevoegde politie het beroep van de betrokkene opgetekend, alsmede het feit of hij al dan niet voor zijn persoonlijke rekening rijdt. Automatisch komt er ook de informatie bij of de bestuurder zijn eigen rijtuig voert of niet. Deze en andere systematisch verzamelde inlichtingen komen niet voor op het officieel document van het N.I.S. Even nadenken volstaat om te begrijpen dat genoemde elementen o.a. ook een nieuw licht zouden werpen op de louter materiële verantwoordelijkheden van de betrokken bestuurders.

Wanneer we daarbij overwegen dat, ter gelegenheid van een verkeersongeval waar de faktor dronkenschap optreedt, al dan niet een bloedstaal wordt genomen en een reeks klinische gegevens worden verzameld, waarom dan op hetzelfde officieel document geen daartoe bestemde rubriek voorzien ? Waarom zou er ook niet, nu we met de wet van juni 1967 op de ademtest toch een nieuwe fase aanvingen, op dit punt een genuanceerde rubriek voorzien worden ? Rubriek 16 « Invloed van de drank » zou hiermee zeker aan betekenis winnen. Het is trouwens onbegrijpelijk waarom de tabellen over de bloedafnemingen en de erbij horende klinische inlichtingen totaal afgezonderd worden van de tabellen over de ongevallen geschied onder de invloed van de drank. Het ontkoppelen, om welke administratieve reden ook, van deze zijnsgebonden informatie is, zo niet een getuigenis van totaal onbegrip, dan toch een alleszins betreurenswaardige nalatigheid.

Het opheffen van deze toestand is een dringend initiatief dat door de bevoegde diensten van het Ministerie van Verkeerswezen, wellicht in samenwerking met het Ministerie van Justitie moet genomen worden en niet tot de bevoegdheid van het N.I.S. behoort, dat enkel een uitvoerend orgaan is.

b. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek :

In de veronderstelling dat voorgaande diensten voldoende begrip aan de dag leggen om de vermelde wijzigingen en aanvullingen aan de officiële documenten toe te voegen, zal het N.I.S. deze vernieuwingen verwerkelijken, zo ook op dit niveau naar meer verklarende confrontaties in de tegenwoordige tabellen wordt gestreefd.

Het thans in gebruik zijnde formulier wordt niet voldoende uitgewerkt en dit zowel wat de gewone verkeersongevallen betreft, als die waar dronkenschap optreedt. We geven een paar voorbeelden voor de gewone verkeersongevallen :

— een uitgebreide tabel van de omstandigheden, ingedeeld naar de leeftijd van de betrokken bestuurders en met de aard van het rijtuig zou nuttig zijn.

Voor dronkenschapsgevallen zouden, enkel reeds op basis van de thans gebruikte formulieren, confrontaties met de aard van het rijtuig, de omstandigheden van het ongeval (dronkenschap gekoppeld aan verkeersovertredingen)

plaats en tijdstip van het ongeval en de leeftijd van de betrokken bestuurder leerrijk zijn.

Aangevuld met de voorstellen aan het Ministerie van Verkeerswezen zouden die formulieren, degelijk uitgewerkt door het N.I.S., het basisdocument zijn voor een te voeren verkeerspolitiek en alleszins geen aanleiding hebben gegeven tot een lapmiddel dat thans in de wet van juni 1967 is vervat en waarin niets voorzien werd voor de dronkzuchtige bestuurder, d.i. de bestuurder die niet van de drank af kan, de verslaafde.

B. Nieuwe voorstellen in verband met de recuperatie van inlichtingen over dronkenschapsgevallen :

Uit de onder A. 2. a. en b. vermelde voorstellen blijkt dat we hier slechts op een betere coördinatie aandringen van de thans ingewonnen inlichtingen, wat op zichzelf reeds een betere en vooral verklarende statistiek zou mogelijk maken, doch dit is niet alles. Resteren nog een aantal kapitale rubrieken die een efficiënte politiek dienstig zouden zijn.

Een onderzoek van een 220-tal gerechtelijke dossiers over dronkenschap achter het stuur (2) dat een vergelijking mocht doorstaan met een Nederlands onderzoek over 700 gevallen, bracht volgende punten aan het licht :

— de leeftijd : het grootste aantal dronken rijders vinden we terug in de leeftijdsklasse 30-35 jaar.

— het beroep : ongeschoolde arbeiders, beroepsgeschoolden bijgerekend (waaronder een treffend aantal « chauffeurs ») en mensen uit de handels- en nijverheidswereld, zijn het talrijkst.

— gerechtelijk verleden : 73 % zijn algemeen recidivisten (dronkenschap + andere feiten) ;

60 % zijn dronkenschapsrecidivisten (dronkenschap achter het stuur en/of openbare dronkenschap) ;

35 % zijn « specialisten » (voorheen reeds veroordeeld wegens dronkenschap achter het stuur).

Een confrontatie tussen algemene recidive en beroep, levert een chi-vierkant op van x^2_2 : 4,670 ; P.10. Ten overstaan van de specialistische recidive krijgen we een x^2_1 : 2,014 ; P.15.

— Gezelschap dronken of niet : ingedeeld naar de opgelopen verwondingen van de bestuurder, levert een x^2_1 : 15,079 ; P. 00011 !

— Alcoholgehalte teenover het tijdstip van de week : x^2_1 : 5,550 ; P.02. Tegenover het uur van de dag geplaatst : sterk uitgesproken significant. Tegenover het recidivisme : x^2_1 : 11,360 ; P.0091 !

— Een laatste vergelijking tussen gewone verkeersongevallen en dronkenschapsgevallen en het tijdstip van de dag is uiterst significant.

Uit al deze vaststellingen durven we concluderen dat er voldoende redenen aanwezig zijn om in de statistiek alleszins volgende factoren te betrekken in de tabellen over de dronkenschapsgevallen : de leeftijd, het beroep, het gerechtelijk verleden, het alcoholgehalte en de klinische gegevens.

Om zulks te verwezenlijken moeten in de onderscheiden fasen van het recuperatiesysteem volgende wijzigingen ingevoerd worden.

Het Ministerie van Verkeerswezen :

dit bevoegd Ministerie kan :

— ofwel de thans gebruikte formulieren vervangen door een nieuw dat vereenvoudigd wordt (bepaalde minder belangrijke rubrieken afschaffen) en aangevuld met de veel belangrijker nieuwe elementen ;

— ofwel de thans geldende formulieren verder aanwenden, doch bij de bevoegde politieke diensten aandringen dat zij systematisch op de nog beschikbare ruimte van de laatste bladzijde, de nieuwe elementen zouden meedelen en dit volgens een door het Ministerie opgesteld, aanvullend instructieblad.

De politieke diensten :

Hoewel in veel gevallen de gewenste gegevens worden verzameld (vooral de rijkswacht doet dit) moet dit ook als systematiek ontstaan bij de gemeentelijke politieke diensten. Wat de ademtest en het eventueel genomen bloedstaal betreft, zouden deze diensten de resultaten van de ademtest op het formulier moeten vermelden en ook, binnen een wel bepaalde tijdspanne over de resultaten van de bloedproef moeten ingelicht worden, ten einde deze op het formulier te kunnen vermelden en het eerst dan doorsturen naar het N.I.S.

Het Nationaal Instituut voor de Statistiek :

Hierboven hebben we reeds ruim onze zienswijze kenbaar gemaakt, die er op neerkomt meer verklarende con-

frontaties onder tabelvorm te brengen. Met de vermelde wijzigingen en aanvullingen enerzijds en een inkrimping van louter beschrijvende tabellen anderzijds, kan een waardevoller statistische publikatie worden uitgewerkt.

* * *

Wanneer aan de in deze bijdrage gestelde voorwaarden wordt voldaan, en dan eerst, zal de kennis van de integrale oorzakelijkheid van het dronken sturen toelaten het onverantwoordelijk rijden onder invloed van de drank met afdoende middelen te bestrijden.

*Drs. W. PROVE,
Assistent aan het Seminarie voor Statistiek
der Rijksuniversiteit te Gent.*

(1) Zie bvb. W. Prové : Alcohol en Verkeer. Statistisch-vergelijkende studie van de verkeersongevallen op de openbare weg gedurende een 19-jarige periode. Rechtskundig Weekblad (1967-68 Kol. 2081).

(2) W. Prové : Een onderzoek van 194 gerechtelijke dossiers van het arrondissement Gent-Eeklo, jaar 1964...

In « Rechtskundig Weekblad, 24 sept. 1967, 31e Jg. nr. 4 kol. 169-180.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 28 juni 1968.

Voorzitter : M. Belpaire.

Raadsheer-Verslaggever : M. Rutsaert.

Procureur-Generaal : M. Ganshof van der Meersch.

Vennootschappen. — Vennootschap onder gemeenschappelijke naam. — Rechtspersoonlijkheid. — Ontstaan door de wil van de wetgever. — Voorwaarden. — Niet-ontvankelijkheid van een rechtsgeding bij gebreke aan bekendmaking van de stichtingsakte. — Afwezigheid van elk rechtsverband tussen de vennoten handelend in persoonlijke naam en hun co-contractanten. — Ontvankelijkheid van een door hen ingestelde vordering in eigen naam (ut singuli).

Wanneer handelaars samen handel drijven onder een bepaalde benaming en er tussen hen affectio societatis bestaat vormt hun onderneming door de wil van de wetgever een vennootschap onder gemeenschappelijke naam en bezit dergelijke vennootschap rechtspersoonlijkheid onderscheiden van die van de vennoten.

De toekenning van deze rechtspersoonlijkheid is aan de wil van de vennoten onttrokken en is enkel een gevolg dat de wet toekent aan het bestaan van dergelijke handelsvennootschap.

Een rechtsgeding, ingeleid ten verzoeken van deze handelsvennootschap is niet ontvankelijk wanneer er geen stichtingsakte gepubliceerd werd.

Niettemin hebben de vennoten niet het recht in persoonlijke naam (ut singuli) een rechtsovereenkomst in te leiden daar er geen rechtsverband bestaat tussen hen persoonlijk en hun mede-contractanten en zij geen andere rechten hebben verworven dan als vennoten van een feitelijke vennootschap, vermits ingevolge de wet een vennootschap onder gemeenschappelijke naam was ontstaan. Een rechtsovereenkomst door hen ingeleid in persoonlijke

naam is dus niet ontvankelijk bij gebreke aan rechtsverband.

Huybrechts en Spoormans t./ Van Opstal en De Greef.

Conclusie van de heer Ganshof van der Meersch, wnd. Procureur-generaal.

Voor de feitenrechter strekte de eis ertoe de verweerders te horen veroordelen tot het betalen van een schadevergoeding, ten bedrage van 11.000 fr., wegens de gedeeltelijke niet-uitvoering van een overeenkomst aangaande de aankoop van een aantal kippen.

Vóór de rechtbank van eerste aanleg, zetelende in zaken van koophandel, hebben de verweerders de niet-ontvankelijkheid opgeworpen van de eis, op grond van de artikelen 4 en 11 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen.

In hun conclusie betoogden zij dat uit de termen van de dagvaarding bleek dat de eisers, die samen handel drijven onder de benaming « De Morgenster », vennoten waren van een « feitelijke vennootschap » of van een onregelmatige vennootschap, in gemeenschappelijke naam, en dat zij derhalve niet gerechtigd waren individueel of gezamenlijk de uitvoering van een verbintenis, door deze vennootschap aangegaan, te vorderen.

Enerzijds beriepen zij zich op de nietigheid van die vennootschap op grond van artikel 4 van de wetten op de handelsvennootschappen, en anderzijds betoogden zij dat de vennoten, d.w.z. de eisers, niet gerechtigd waren de vordering in te stellen, in naam van de vennootschap, deze vordering niet-ontvankelijk zijnde, naar luid van artikel 11 van dezelfde wetten.

De rechtbank, na er op gewezen te hebben dat niet duidelijk bleek in welke hoedanigheid de eisers de vordering hadden ingesteld — hetzij als vennoten, hetzij in persoonlijke naam — verklaarde de eis niet-ontvankelijk.

Deze beslissing steunde enerzijds op de overweging dat indien zij (de eisers) de eis hebben ingesteld als vennoten, « deze vordering onontvankelijk is op grond van ar-

tikel 11 », daar geen akte van oprichting van de vennootschap afgekondigd werd, en anderzijds dat «indien zij de eis hebben gesteld in persoonlijke naam *ut singuli*, deze vordering eveneens onontvankelijk is, daar er geen rechtsverband bestaat tussen eisers en verweerders ».

De rechtbank verklaarde dat er niet behoefde ingegaan te worden op de vordering tot nietigverklaring van de « feitelijke vennootschap », gesteund op de overweging dat de vennootschap niet opgericht werd bij een bijzondere akte, daar zij de eis niet-ontvankelijk verklaarde.

Het is zonder belang dat het vonnis hier de vennootschap die de eisers vormen een « feitelijke vennootschap » noemt, al had het haar een « onregelmatige vennootschap onder een gemeenschappelijke naam » moeten heten. Dit wordt door de eisers overigens niet aangevochten en zij zouden er ook geen belang bij gehad hebben, daar het vonnis aan die « feitelijke vennootschap » rechtspersoonlijkheid toekent. Dit doet het vonnis ook, en daar ligt de overweging waartegen de eisers opkomen.

Indien men nu die twee overwegingen bijeen brengt, dan is het duidelijk dat de rechtbank de mening is toegedaan, enerzijds dat de eisers een vennootschap vormden en dat zij als wettige vertegenwoordigers van die vennootschap hebben gehandeld, en anderzijds dat, in de stelling van het vonnis, die vennootschap rechtspersoonlijkheid had.

Het vonnis stelt hier vast, na op feitelijke elementen gewezen te hebben, dat « dient aangenomen te worden dat de kwestieuze verbintenis tot stand kwam tussen de feitelijke vennootschap genaamd «De Morgenster» en verweerders ».

Voorts wordt er in het vonnis gezegd, «indien zij (eisers) de eis hebben gesteld in persoonlijke naam *ut singuli*, deze vordering eveneens onontvankelijk is daar er geen enkel rechtsverband is tussen aanleggers en verweerders ». Deze overweging wordt door het middel aangevochten en daar ligt de kern van de vraag die door het Hof moet opgelost worden.

Eisers betogen dat de bedoeling van de wetgever niet verder ging dan, in artikel 2, de vennootschappen op te sommen aan wie de gunst van de rechtspersoonlijkheid toegekend wordt, en dat uit de bepaling van artikel 3, hetwelk de tijdelijke handelsverenigingen en de handelsverenigingen in deelneming betreft die geen rechtspersoonlijkheid genieten, niet kan afgeleid worden dat, buiten die handelsvennootschappen en handelsverenigingen, er geen andere kunnen bestaan welke de rechtspersoonlijkheid niet bezitten.

Men ziet welk gevolg er uit deze stelling kan afgeleid worden : indien het stelsel van de wet verenigbaar is met een feitelijke vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid, dan kunnen de personen die samen handel gedreven hebben onder een bepaalde benaming, alhoewel zij een feitelijke vennootschap vormen en zij in hun hoedanigheid van vennoten gehandeld hebben, ook in persoonlijke naam *ut singuli* een vordering indienen, zonder dat men er moet uit afleiden dat die eis niet de eis is van dezelfde personen, dan bestaat de verplichting ook niet de oprichtingsakte te publiceren en is artikel 11, lid 2, op die vennootschap niet toepasselijk.

In het tweede onderdeel wordt aan het bestreden vonnis verweten artikel 97 van de Grondwet geschonden te hebben wijl het de reden niet opgeeft waarom «er geen enkel rechtsverband is tussen aanleggers en verweerders ».

Tegen deze beslissing wordt, in het eerste onderdeel van het enige door eisers opgeworpen middel, eensdeels aangevoerd dat de niet-ontvankelijkheid van de eis, die rust op artikel 11 van de wetten op de vennootschappen, onwettig is, omdat dit artikel niet toepasselijk is op de door de vennoten in persoonlijke naam ingestelde eis ; anderdeels wordt in hetzelfde middel opgeworpen, dat het feit dat de door eisers gesloten overeenkomst van ven-

nootschap als vennootschap onder een gemeenschappelijke naam nietig is wegens het ontbreken van een oprichtingsakte, niet als gevolg heeft dat ze niet een geldige overeenkomst van handelsvennootschap is, doch zonder rechtspersoonlijkheid.

* * *

Om met de stelling van de eisers, zoals zij in de voorziening is geformuleerd, te kunnen instemmen, zou het stelsel van de wetten op de handelsvennootschappen de mogelijkheid dienen te geven dat aan een vennootschap, die de vereisten voor een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam vervult, ook een ander regime dan dat van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam kan worden toegekend, nl. dat van de « feitelijke vennootschap » dat zich van het eerste zou onderscheiden door het ontbreken van de rechtspersoonlijkheid.

Het antwoord op deze vraag onderstelt de voorafgaande beantwoording van een andere vraag : welke zijn de elementen van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam ?

Naar luid van artikel 15 van de wetten op de handelsvennootschappen is de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam diegene welke twee of meer personen aangaan, ten einde onder een firma koophandel te drijven. Aan deze definitie moeten natuurlijk toegevoegd worden de elementen van elke handelsvennootschap : de *affectio societatis*, zonder welke er geen vennootschap is, wederzijdse inbrengen en het voornemen de winsten en verliezen te delen ; elke tot het drijven van koophandel opgerichte vennootschap heeft een firma ; deze firma is uitdrukkelijk of stilzwijgend ; in het laatste geval bestaat zij uit de naam van de vennoten (art. 16).

Artikel 15 van de wetten op de handelsvennootschappen volstaat aldus niet om de vennootschappen onder een gemeenschappelijke naam te definiëren (*Novelles*, Société en nom collectif, no 446 ; *Rrp. pr. dr. b. V°*, Société en nom collectif, no 2 en 3 ; *Frédéricq, Traité*, IV, no 168). De rechtsleer stelt over het algemeen hogere eisen : de handel welke de vennoten onder een gemeenschappelijke naam drijven moet ononderbroken zijn ; hij moet de vennoten met derden in betrekking brengen (*J. Heenen*, noot onder Cass. 18 maart 1954, *Rev. crit. jur. b. 1955*, p. 37 ; zie ook de conclusie van de heer Advocaat-generaal P. Mahaux vóór hetzelfde arrest, *Rev. Prat. Soc. 1954*, pp. 309 en volgende).

Soms wordt erover geklaagd, dat artikel 25 van de wetten, onder de elementen van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, niet vermeldt de persoonlijke en onbepaalde gehoudenheid van de vennoten tot de schulden der vennoten (*Novelles*, eod. loc. ; *Rép. pr. dr. b.*, eod. loc.). Dit verwijt lijkt ons niet gegrond : in de eerste plaats omdat de regel gegeven is in artikel 17 ; maar omdat bovendien blijkt dat deze regel terecht in een afzonderlijk artikel geplaatst werd ; immers, zoals professor Heenen erop wijst, « l'obligation personnelle et indéfinie de tous les associés au paiement des dettes sociales est un effet de la société en nom collectif et non pas l'un de ses éléments constitutifs » (op. cit. p. 33).

Voor de handelsvennootschappen dient er een onderscheid te worden gemaakt tussen het bestaan van de akte van oprichting en de bekendmaking van deze akte.

Ongetwijfeld is de bekendmaking noch een intern inhoudvereiste, noch een vormvereiste voor het bestaan van de vennootschap, maar zij is een wettelijke formaliteit van externe aard, rechtstreeks en uitsluitend in het belang van de derden (¹). Door de oprichting van de vennootschap wordt aan een nieuw wezen, dat rechten en verbintenissen heeft, juridisch leven geschonken. De derden hebben er dus kennelijk belang bij de rechtspersoon te kennen met wie zij contracteren, te weten welke de verbin-

tenissen van die persoon zijn, wat zijn patrimonium is, uit welke inbrengen zijn kapitaal gevormd werd, wat de waarborg en de aansprakelijkheid zijn van de vennoten, die hem vertegenwoordigen ⁽²⁾.

Wat de publiciteit van de akten van vennootschap betreft, is de belgische wetgever bijzonder nauwkeurig en volledig geweest ⁽³⁾. Zijn zorg om de bescherming van de belangen van de derden heeft hem er zelfs toe geleid te beslissen, dat de bekendmaking eerst haar uitwerking krijgt de vijfde dag na de dagtekening van de opnemings in het Staatsblad ⁽⁴⁾. Bij de verstrijking van deze termijn kunnen de bekendgemaakte bepalingen van de statuten der vennootschap tegen de derden ingeroepen worden. Van de andere kant is, tot de verstrijking van de termijn van vijf dagen na de bekendmaking van de akte, de vennootschap niet ontvankelijk om in rechte op te treden en loopt zij een geldboete op, maar de vennoten kunnen zich jegens de derden met wie zij vóór de bekendmaking hebben gehandeld niet beroepen op de niet-bekendgemaakte bepalingen ⁽⁵⁾.

De derden hebben het volstrekte recht van deze bepalingen onkundig te blijven ⁽⁶⁾. Dit is voor hen facultatief. Zij toch oordelen alleen over het belang dat zij erbij hebben om wegens het ontbreken van bekendmaking de niet-tegenstelbaarheid van de niet-gepubliceerde bepalingen aan te voeren. Maar indien zij ze aanvoeren, dan moet zij erkend worden. ⁽⁷⁾ ⁽⁸⁾.

Degenen die, tezamen onder een bepaalde firma handel drijvende, als vennoten in een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam zijn opgetreden, kunnen, zoals ter zake het geval is, stuiten op een door de wet opgerichte hinderpaal wanneer zij vóór de rechter komen om de naleving van de jegens hen aangegane verbintenissen te vorderen : artikel 11, lid 3, waarvan hier in het middel schending is aangevoerd, bepaalt dat de rechtsoverbrenging, ingesteld door een vennootschap waarvan de akte van oprichting niet regelmatig is bekendgemaakt, niet ontvankelijk is. Door zulk verzuim lijdt de vennootschap diskrediet.

In tegenstelling tot wat wordt aangenomen in Frankrijk, waar elke handelsvennootschap moet worden opgericht bij geschrift, (Code de commerce, art. 39) en waar, bij ontstentenis van een geschrift, de vennootschap volstrekt nietig is (Ripert, Durand et Roblot, I, 1959, nrs 646 tot 650; Hamel & Lagarde, I, 1954, nr. 447; Julliot de la Morandière, Rodière et Houin, I, 1965, nrs. 358 en 359), is in Belgisch recht de ruim overheersende doctrine van mening dat de vennootschap bestaat als een rechtswezen, afgezien van elke bekendmaking van de akte, zowel tussen partijen als ten opzichte van de derden (Van Ryn et Van Ommeslaghe, Jurisprudence. Sociétés commerciales. Rev. crit. jur. b. 1958, p. 68).

De hier gebruikte uitdrukking « feitelijke vennootschap » laat de dubbelzinnigheid bestaan; de vennootschap die niet is opgericht bij een bijzondere akte en waarvan de nietigheid door de rechter moet worden uitgesproken, is een « onregelmatige vennootschap » en niet een feitelijke vennootschap, evenals een « onregelmatige vennootschap » is de vennootschap waarvan de akte van oprichting niet regelmatig bekendgemaakt is (art. 11, lid 3) (Zie Janssens, Alg. pract. rechtsverz., Vennootschappen, p. 54, nr. 109). Betreft het een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, dan blijven, zolang de vennootschap niet nietig verklaard is, de vennoten, handelende als vennoten van een onregelmatige, wijl niet bij een bijzondere akte opgerichte vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, hoofdelijk gehouden jegens de derden, waarbij de nietigheid aan die derden niet kan worden tegengeworpen. De wet beschermt de schuldeisers van de vennootschap, en meer in het algemeen, al degenen die met de vennoten handelen.

De artikelen 4 en 11 van de wetten op de handelsvennootschappen voeren in een vermoeden *juris et de jure* van onwetendheid van de niet-bekendgemaakte akte, waarop iedere derde zich kan beroepen.

De vennoten die de akte van oprichting van een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam niet regelmatig bekendmaken, en degenen die zulke vennootschap niet bij een bijzondere akte vormen, worden niet in gelijke mate tegen het in gebreke blijven van hun schuldenaars beschermd. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de bij gebrek aan een akte van oprichting onregelmatige vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, en de vennootschap waarvan de bestaande akte van oprichting niet is gepubliceerd, de sanctie in het laatste geval alleen zijnde een exceptie van ontzegging om in rechte te treden, en niet de nietigheid.

De niet-ontvankelijkheid, bepaald bij artikel 11, lid 3, van de wetten op de handelsvennootschappen, kan alleen worden toegepast op een vennootschap. Zij kan bijgevolg niet worden tegengeworpen aan de vennoten die persoonlijk of gezamenlijk zouden optreden. Indien de eisers gehandeld hebben *ut singuli* — en het vonnis verklaart dat niet duidelijk blijkt in welke hoedanigheid zij hebben gehandeld — dan is artikel 11, lid 3, dus op hen niet toepasselijk. Maar in dit geval wordt dan ook tegen hen aangevoerd dat er tussen hen en de verweerders geen rechtsband bestaat, daar deze gehandeld hebben met de vennootschap die zij vormden.

Hoewel artikel 4 van de gecoördineerde wetten op het ontbreken van een bijzondere akte nietigheid stelt, brengt dit ontbreken geen volstrekte nietigheid van de vennootschap met zich. De vennootschap is slechts vernietigbaar. Gewis bestaat de nietigheid naar recht, maar zij moet door de rechter uitgesproken worden, en zolang de vennootschap niet nietig verklaard is blijft zij door de wet georganiseerd. Het contract brengt tussen de vennoten al zijn gevolgen voort zolang één van hen of enige belanghebbende persoon de nietigverklaring ervan niet heeft gevorderd (Frédéricq, *Traité*, t. IV, no 109; Van Ryn, *Principes*, I, no 384). Wanneer deze nietigverklaring tussen partijen wordt uitgesproken (art. 4, lid 3) werkt zij slechts voor de toekomst (Van Ryn, *op. cit.* 1, nrs. 381 en 384; Frédéricq, *op. cit.* t. IV, nrs 108 & 109; raadpl. De Page, t. 1er, no 97); indien daarentegen de nietigheid ten verzoeken van een derde uitgesproken wordt, dan werkt zij terug tot op de dag van de oprichting van de vennootschap, m.a.w. deze wordt geacht nooit te hebben bestaan (Frédéricq, *op. cit.* t. IV, no 117). Het rechtswezen bestaat zolang het niet nietig is verklaard. De derden kunnen zich wel beroepen op de nietigheid, maar de vennoten kunnen ze hun niet tegenwerpen (art. 4, lid 3). Daar de nietigheid niet van openbare orde is, beschikken de derden over een keuze : zij kunnen het bestaan van de vennootschap aanvaarden of verwerpen (Frédéricq, *op. cit.* t. IV, no 113).

De vennootschap bestaat, zowel tussen vennoten als jegens de derden, totdat haar nietigheid is uitgesproken, maar zij is een *onregelmatige vennootschap*, omdat zij niet is opgericht bij een bijzondere akte.

De in de voorziening naar voren gebrachte doctrine werd door professor Jan Ronse met groot talent uiteengezet (Vennootschap opgericht zonder bijzondere akte, *Tijdschrift voor Privaatrecht*, 1964, nr. 35 en volg., p. 88 en volg.). Hij beklemtoont dat de traditionele leer strijdig is met de behoeften van het handelsverkeer, en dat, per slot van rekening, het de koper onverschillig is, bij het aangaan van de overeenkomst, of hij van een rechtspersoon dan wel van verscheidene verkopers samen koopt. Hij wijst erop dat men het begrip van de rechtspersoonlijkheid wel overspannen heeft bij de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, en dat het praktisch

samenvalt met dat van de personen die gezamenlijk handel drijven onder een firma. Evenwel moet de auteur toegeven dat, ingeval die personen samen op duurzame en openlijke wijze handel drijven onder een firma, er moeilijk iets anders kan erkend worden dan een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam.

De jurisprudentie van de hoven van beroep is over deze belangrijke vraag verdeeld.

Het Hof van beroep te Gent heeft in twee arresten de stelling verworpen, naar welke tussen handelaars, die op openlijke en duurzame wijze samen handel drijven, een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam bestaat, en dat elke handelsvennootschap noodzakelijk moet beantwoorden aan één van de wettelijke types, bepaald in de artikelen 2 en 3 van de wetten op de handelsvennootschappen (Gent 11 april 1956, *Rev. prat. Soc.* 1957, nr. 4.725, p. 316 ; 18 dec. 1957, *R.W.* 1958-1959, 40 ; *R. prat. Soc.* 1959, nr. 4.819, en de bespreking door F. Van der Mensbrugghe).

Verscheidene rechtbanken van koophandel hebben dezelfde jurisprudentie aangenomen.

Bij hun verzoekschrift voegen de eisers een vonnis van de rechtbank van koophandel te Aalst, waarvan de voorziening de redenering overneemt. Deze in de doctrine vaak gecommentarieerde uitspraak verklaart, dat onjuist is de mening dat er geen andere vennootschappen kunnen bestaan dan de in de artikelen 2 en 3 van de wetten op de handelsvennootschappen genoemde vennootschappen en verenigingen. De wet behoudt de gunst der rechtspersoonlijkheid voor aan de in artikel 2 limitatief genoemde vennootschappen, maar haar bedoeling is geweest aan de vrije wil der partijen niet te tornen en hun toe te laten, zonder rechtspersoonlijkheid al de handelsverenigingen te vormen welke zij verlangen (13 mei 1954, *R.W.* 1954, kol. 475).

Dit vonnis steunt nadrukkelijk op twee arresten, door het Hof onderscheidenlijk gewezen op 1 juni 1937 (*Bull. et Pasic.* 1937, I, 167) en 20 januari 1941 (*ibid.* 1941, I, 13 en *Arr. Hof Verbr.* 1941, 9). Het verdraait de draagwijdte van deze arresten, doordat het uit het oog verliest dat zij werden gewezen in belastingzaken, met toepassing van het stelsel der samengeschaalde wetten betreffende de inkomstenbelastingen hetwelk voor de inning van de directe belastingen als fiscale entiteiten de exploitaties in gemeenschap en de gemeenschappen kent. Overigens behoeft het Hof in die arresten geen uitspraak te geven over de vraag of, ten aanzien van het handelsrecht, de kwestieuze exploitaties ja of neen dienden te worden gerekend tot de vennootschappen, opgesomd in artikel 2 van de wetten op de handelsvennootschappen. Hieruit, dat het Hof geweigerd heeft aan handeldrijvende belastingplichtigen toe te kennen het recht om zich te beroepen op het bestaan, onder hen, van een rechtspersoonlijkheid bezittende vennootschap omdat het bewijs daarvan niet is geleverd, valt niet af te leiden dat de handelaars vennootschappen kunnen oprichten welke geen rechtspersoonlijkheid zouden bezitten. Zoals de h. Van der Mensbrugghe zegt, kan daaruit alleen worden besloten, dat het juridisch mogelijk is, in principieel opzicht, met verscheidene personen samen handel te drijven zonder een vennootschap op te richten, hetgeen voor de hand ligt (*Rev. prat. soc.* 1959, I, pp. 127, 128 en 129). In deze arresten kan niet gezien worden de impliciete erkenning van de wettigheid van het bestaan van een vennootschap, andere dan die welke de wet op de handelsvennootschappen kent, en die geen rechtspersoonlijkheid geniet.

De doctrine van de « feitelijke vennootschap » zonder rechtspersoonlijkheid werd ook uiteengezet door de h. Passelecq, die schrijft : « le législateur (...) n'a pas prohibé l'exercice du droit d'association, même dans un but lucratif ; il a simplement réglé par une loi organique l'exercice de la liberté contractuelle d'association pour ceux

des groupements à but commercial qui prétendraient à la personnalité juridique » (*Novelles, Droit commercial*, III, no 5.774). Ik meen dat men zich niet kan aansluiten bij deze zienswijze. De schrijver lijkt uit het oog te hebben verloren, dat de wetgever zich niet heeft bepaald bij het « regelen (...) van de uitoefening van de contractuele vrijheid van vereniging voor zulke groepen met handelsdoel-einden die op de rechtspersoonlijkheid aanspraak zouden maken » ; de wetgever heeft in dezelfde wet daarenboven « duidelijk de tijdelijke handelsverenigingen en de handelsverenigingen in deelneming vermeld en gekenmerkt, met de uitdrukkelijke bepaling dat de wet daaraan « geen rechtspersoonlijkheid erkent ».

In een overzicht van de rechtspraak op het gebied van het vennootschappenrecht, over de jaren 1964 tot 1967 (*Tijdschrift voor Privaatrecht* 1967, p. 629, inzonderheid nrs 70-72), neemt professor Ronse het onderzoek van de vraag weer op en bespreekt namelijk het arrest van het Hof van beroep te Brussel, gewezen op 13 februari 1967 (*Rev. part. soc.* 1967, nr. 5363, p. 106). Zijn overtuiging is sedert 1964 vaster geworden en zijn doctrine werd verder uitgebouwd. Hij critiqueert wat hij noemt de « louter dogmatische deductie » die het arrest uit het beginsel van de rechtspersoonlijkheid afleidt, en stelt tot staving van zijn opvatting een nieuwe gedachtengang voor.

Hieruit, dat de schulden van de vennootschap tevens de schulden der vennoten zijn, leidt de schrijver een regel af welke hij de « keerzijde » daarvan noemt : vermits de schulden van de vennootschap ook die van de vennoten zijn, zouden de schuldvorderingen van de vennootschap insgelijks die van de vennoten, als zodanig, zijn ; met het feit dat uit de afzonderlijke rechtspersoonlijkheid van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam het bestaan valt af te leiden van een eigen patrimonium waarop de rechten van de schuldeisers worden uitgeoefend, zou het feit gepaard gaan dat het maatschappelijk vermogen tegelijkertijd het gemeenschappelijk bezit van de vennoten is ; de rechtspersoonlijkheid van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam zou dus niet uitsluiten dat de vennoten rechten van de vennootschap kunnen doen gelden die tevens hun rechten zijn.

Dit leidt de eminente auteur ertoe de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, die hij een rechtspersoon « met onvolkomen gehalte » noemt, te stellen tegenover de vennootschappen met volkomen rechtspersoonlijkheid ; uit het karakter van « onvolkomen rechtspersoonlijkheid » van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam zou, in deze opvatting, af te leiden zijn het ook aan de vennoten toekomende recht de inning van de schuldvorderingen der vennootschappen te eisen.

Het begrip van vennootschap met onvolkomen rechtspersoonlijkheid zal het Hof wel onzeker en onnauwkeurig lijken. De vennootschap onder een gemeenschappelijke naam heeft de attributen van de rechtspersoonlijkheid : zij heeft volle bekwaamheid om in rechte op te treden, zij heeft een patrimonium dat onderscheiden is van datgene der vennoten. Het feit dat de vennoten voor alle verbintenissen der vennootschap solidair zijn houdt niet in dat het aan de natuurlijke of rechtspersoon verbonden recht om in rechte op te treden met hen wordt gedeeld.

Deze stelling, meen ik, kan niet opgaan. Is zij immers niet in strijd met het beginsel zelve van de afzonderlijkheid van het patrimonium van de vennootschap en dat van de vennoten, die volledig gescheiden blijven ? Op deze regel is er maar één afwijking : krachtens artikel 17 van de wetten op de handelsvennootschappen zijn de schulden van de vennootschap tevens de persoonlijke schulden van de onbeperkt aansprakelijke vennoten. Geen enkele tekst of beginsel staan toe de afwijking uit te breiden tot de schuldvorderingen van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam ; zij zijn onderschei-

den van de persoonlijke schuldvorderingen der vennoten.

Zou de stelling van professor Ronse, indien zij juist was, niet tot gevolg hebben, bij ontstentenis van een alleen voor deze materie geldende beperking in het gemeen recht, het de persoonlijke schuldeisers van één of meer vennoten mogelijk te maken door de zijdelingse vordering te hunnen voordele de betaling van een schuld vordering van de vennootschap ten bezware van een schuldenaar der vennootschap te vervolgen? Het actief van de vennootschap, zijnde uitsluitend het pand van haar schuldeisers, zou dienvolgens in overeenstemmende mate verminderd worden ten voordele van de persoonlijke schuldeisers van één of meer vennoten, met schending van het recht van de schuldeisers der vennootschap zelve.

De h. Vandekerckhove, referendaris van de belangrijke rechtbank van koophandel te Kortrijk, levert in het eerste nummer van het nieuw tijdschrift *Belgische Rechtspraak in Handelszaken*, 1968, nr.1 -2, inzonderheid pp. 68 en volg., een nieuwe bijdrage tot de door de voorziening gestelde vraag. Om op te komen, in naam van de realiteit in de instellingen, tegen de stelling welke men in het Belgisch handelsrecht traditonueel kan heten, trekt de schrijver een parallel tussen de onregelmatige vennootschap onder een gemeenschappelijke naam en de bij een bijzondere en bekendgemaakte akte opgerichte vennootschap onder een gemeenschappelijke naam: hij wijst erop, dat in de eerste de leden doorgaans niet het beeld van een persoon zien in hun samenwerking; dat deze « rechtspersoon » niet georganiseerd is; dat er geen statuten en geen reglement zijn waarbij het functioneren van de vereniging, het optreden naar buiten en de verhouding tussen de leden worden bepaald; dat de rechtspersoon doorgaans geen vermogen heeft; dat hij naar buiten geen vertegenwoordiging heeft; dat hij niet in rechte kan optreden daar hij niet in het handelsregister is ingeschreven en daar zijn statuten niet gepubliceerd zijn (op. cit., pp. 69-70). Deze overwegingen zijn in een ruime mate juist: het betreft hier een juridische fictie en juist daarom is zulke vennootschap « onregelmatig ».

De schrijver meent trouwens een oplossing — laten wij liever zeggen, een expédient — te vinden om het mogelijk te maken in rechte de belangen van de vennoten in deze onregelmatige vennootschap te doen gelden, niet-tegenstaande de grond van niet-ontvankelijkheid, ingevoerd bij artikel 11, lid 3, van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen. Deze oplossing ligt hierin, dat de onregelmatige vennootschap de schuld vordering waarvoor zij in rechte niet kan optreden zonder voorbehoud overdraagt aan een natuurlijke of een rechtspersoon. Deze constructie werd reeds voorheen voorgesteld door de h. Van der Mensbrugghe (*Des sociétés sans acte écrit*, Rev. Pr. Soc. 1957, p. 116 nr 23) en de h. R. Janssens (*Algemene practische rechtsverzameling*, i.v. Vennootschappen, nr. 185). Men ziet bezwaarlijk hoe zulke eis zou kunnen slagen, die zou strekken tot erkenning van een recht dat, dank zij de afstand daarvan aan een derde, zou gezuiverd worden van een gebrek dat het aankleefde. Zoals de h. de Radigues de Chennevière, in een noot bij een vonnis van de Rechtbank van koophandel te Brussel, opmerkt zou het maken van een onderscheid tussen het aan de schuld vordering inherente gebrek en datgene dat in de persoon van de afstand doende schuldeiser gelegen is, uitlopen op een verzwaring van de toestand der schuldenaars, vermits dezen middelen welke ten opzichte van de overdrager gegrond zouden wezen, niet meer zouden kunnen doen gelden tegen de schuldeiser. (Rev. prat. soc. 1968, p. 40 en volg.). Dit expédient, dat overigens om zijn bedrieglijk karakter waarschijnlijk ter zijde zou moeten worden geschoven, biedt geen oplossing.

* * *

Gewis staat in principeel opzicht het geval apart waarin verscheidene personen, die jegens derden daden van koophandel verrichten, geen vennootschap vormen. De elementen van de vennootschap moeten, zoals reeds gezegd, ook aanwezig zijn in de verrichting die de rechter te beoordelen heeft. Welnu, er kunnen zich gevallen voordoen waarin er geen vennootschap is, omdat het bewijs is geleverd dat zij die bedoelde daden verrichten niet de bedoeling hebben zich te verenigen, dat zij geen *animus societatis* hebben en dat zij geen handel drijven. Deze gevallen zijn zeldzaam. Zo wordt in de rechtsleer als voorbeeld van personen die daden van koophandel kunnen verrichten maar geen handel drijven, gegeven het geval van in onverdeelde verkerende erfgenamen die in afwachting van de verdeling tijdelijk de activiteit van hun rechtsvoorganger voortzetten, zonder van zins te zijn deze handel te blijven drijven (F. Van der Mensbrugghe, op. cit. p. 127). In zulk geval zou er, bij afwezigheid van *animus societatis*, tussen de eigenaars in het onverdeelde slechts een belangengemeenschap bestaan, en niet een vennootschap.

Maar uit het stelsel van de wetten op de handelsvennootschappen valt af te leiden dat, wanneer verscheidene personen tezamen op voortdurende wijze daden van koophandel verrichten jegens derden, er een vermoeden bestaat dat zij de bedoeling hebben zich te verenigen om die handel te drijven en dat zij bijgevolg samen een handelsvennootschap vormen, die noodzakelijk een onregelmatige vennootschap onder een gemeenschappelijke naam is. Dit vermoeden kan omvergeworpen worden. De beginselen van de bewijislevering in handelszaken zijn ten deze van toepassing.

* * *

De stelling van het wettig bestaan van de « feitelijke vennootschap » zonder rechtspersoonlijkheid miskent, dunkt mij, het stelsel van de wet op de handelsvennootschappen, in zijn fundamentele elementen.

De overheersende doctrine neemt aan dat zij die zich verenigen om handel te drijven en die zulks doen jegens derden en op een voortdurende wijze geen vennootschap kunnen oprichten buiten de door de wet gegeven regels. Zij moeten een van de types van handelsvennootschappen of verenigingen kiezen die de artikelen 2 en 3 van de wetten op de handelsvennootschappen erkennen (raadpl. P. Van Ommeslaghe, Les sociétés de fait, J. Trib. 1957, p. 709). En zo zij zulk type niet in een bijzondere akte aannemen, dan vormen zij de gemeenrechtelijke handelsvennootschap, die welke aan de derden de ruimst mogelijke waarborgen biedt door de hoofdelijkheid van de vennoten voor alle verbintenissen (art. 15 en 17). De vennootschap onder een gemeenschappelijke naam bestaat, afgezien van elke vorm. Zij kan blijken uit het vennootschapspakt, maar bij ontstentenis van zulk pakt kan haar bestaan uit de werking zelve van de exploitatie voortvloeien.

Het ontbreken van de door artikel 4 vereiste schriftelijke akte belet niet dat de handelsvennootschap een rechtspersoon uitmaakt, onderscheiden van haar vennoten (raadpl. J. Ronse, op. cit. p. 90). Wanneer die kenmerken aanwezig zijn, dan bestaat de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, ongeacht elke akte van oprichting.

Artikel 2 van de wetten op de handelsvennootschappen, na opsomming van de vennootschappen welke de wet « erkent », bepaalt: « Elk harer maakt een rechtspersoonlijkheid uit, onderscheiden van die der vennoten ». Het stelt het bestaan van de onderscheiden juridische individualiteit niet afhankelijk van enige vormvereiste, noch van de bekendmaking. Wanneer een van de door de wet erkende vennootschappen tot stand komt, d.w.z. bij vereniging van de elementen welke de wet voor elk door haar erkend type van vennootschap eist, bestaat er

noodzakelijk een « onderscheiden rechtspersoonlijkheid », of de vennootschap is opgericht bij een « bijzondere akte » of niet, of er een bekendmaking van de akte heeft plaatsgehad of niet (F. Van der Mensbrugghe, voetnoot bij Beroep Gent, *Rev. Prat. Soc.* 1959, p. 135).

Voorzeker volstaat het niet dat twee of meer personen openlijk samen een koophandel drijven, om daaruit automatisch af te kunnen leiden dat zij met elkaar een handelsvennootschap vormen die een van de hunne onderscheiden rechtspersoonlijkheid bezit. Het is nodig, zoals eraan werd herinnerd, dat zij de *affectio societatis* hebben, dat er wederzijds inbrengen zijn gedaan en dat de vennoten de winsten en verliezen willen delen. Maar, zo het bewijs van deze elementen geleverd is en die personen de vennootschap niet hebben opgericht bij een bijzondere akte welke een onderscheiden stelsel invoert, worden zij geacht de vorm van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam te hebben aangenomen (F. Van der Mensbrugghe, *ibid.*, pp. 127 en 128).

De doctrine — de zoëven aangehaalde auteurs daar gelaten — heeft dan ook resoluut deze weg gekozen. « Notre droit des sociétés, zo schrijven de professoren Van Ryn en Van Ommeslaghe, ne connaît qu'un nombre déterminé de cadres dans lesquels doit se couler l'activité des sociétés commerciales en sorte que, si plusieurs commerçants exercent ensemble une activité suivie pour en partager les bénéfices et les pertes et n'adoptent pas la forme de l'association en participation, ils forment nécessairement une société commerciale douée de la personnalité morale ». En verder : « On n'aperçoit pas en quoi de prétendues sociétés de fait se distingueraient des sociétés en nom collectif si ce n'est par l'irrégularité de leur constitution » (*Rev. crit. jur. b.* 1967, Chron. jurispr. no 30, p. 319 en 320, zie ook van dezelfde schrijvers : *ibid.*, 1962, no 24, pp. 384 en 385).

Indien zij die op ononderbroken wijze met derden handel drijven en die dus vennoten zijn, niet geldig een andere vorm hebben gekozen, wat noodzakelijk het geval is wanneer de oprichting van de vennootschap niet in een schriftelijke akte is vastgelegd, dan is deze vennootschap een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam (Van Ryn et Van Ommeslaghe, *Rev. crit. jur. b.*, 1967, n. 30, p. 320).

Het voorrecht van de beperkte aansprakelijkheid vergt de inachtneming van welbepaalde voorwaarden, welke een vennootschap zonder een schriftelijke akte niet kan vervullen; voorts beantwoordt de onbepaalde en hoofdelijke aansprakelijkheid van de vennoten die een handelsdoel nastreven aan de kenmerken van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam. Hoe han men, bij vereniging van deze twee elementen, het bestaan verantwoorden van een vennootschap die, bewuste elementen bezittende, geen vennootschap onder een gemeenschappelijke naam zou wezen? (Van Ryn et Van Ommeslaghe, *ibid.*, 1962, no 24, p. 385).

Een vennootschap zonder akte kan door de derden worden beschouwd als een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, ook al mochten de vennoten een andersluidende overeenkomst hebben met elkaar (Frédéricq, *Traité*, IV, no 139, Van Ryn, I, no 386).

« La loi n'admet pas, et c'est à bon droit, schrijft Guillery, que plusieurs personnes puissent en commun faire un négoce suivi, sans que, de l'ensemble de leurs faits collectifs naisse un être moral ayant une existence patente, (...) si elle (la société) ne renferme pas les éléments exceptionnels de la commandite ou de l'anonymat, elle constituera une société en nom collectif (...); Ainsi, il y a une société en nom collectif quand plusieurs personnes agissant en commun font un véritable commerce, alors même qu'elles n'auraient pas de firme sociale proprement dite » (Guillery, *Commentaire législatif de la loi du 18 mai*

1873, II, § 11, no 29, p. 106, col. 2; zie ook Van Ryn, I, nrs 145 en 406). De derden mogen zich houden aan de vennootschap zoals zij zich aan hen heeft voorgedaan, en aannemen dat zij beheerst wordt door de algemene beginselen uit kracht waarvan alle vennoten die aan het beheer van de vennootschap deelnemen hoofdelijk gehouden zijn (Verslag Pirmez, Guillery, *op. cit.* II, no 19). Deze verklaringen, die in het Parlement niet tegengesproken werden, kunnen naar mijn mening niet anders geïnterpreteerd worden dan in die zin dat er geen feitelijke vennootschap in rechte kan bestaan.

Jegens de derden bestaat de vennootschap zodra tenminste twee personen, gebonden door de *affectio societatis*, openlijk en gezamenlijk een voortdurende koophandel drijven (Frédéricq, IV, no 147, p. 251). Maar het gevolg van deze toestand, ten opzichte van de derden, waarop de doctrine de nadruk legt wegens het fundamentele belang dat het vertoont, mag niet uit het oog doen verliezen dat de vennootschap geen vennootschap onder een gemeenschappelijke naam is jegens de derden alleen. De hoofdelijkheid jegens dezen (art. 17) heeft uiteraard haar gevolgen tussen de vennoten.

Uit de definitie van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam moet afgeleid worden dat, van het ogenblik af dat verscheidene personen samen handel drijven, met de bedoeling een vennootschap te vormen, en zij niet uitdrukkelijk een van de andere vormen, door de wet voor de verenigingen of de vennootschappen bepaald, aangenomen hebben, die vennootschap noodzakelijk een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam uitmaakt.

Is er tenslotte, naast de gevolgtrekkingen die uit het stelsel zelve der wet zijn af te leiden, geen tekstargument dat in aanmerking kan komen? Mij dunkt, dat het gebruik van het werkwoord « erkent » in artikel 2 de nadruk legt op de wil van de wetgever de handelsvennootschappen te beperken tot die welke in dit artikel zijn opgesomd. Deze bedoeling komt zonder twijfel nog stelliger te blijken zo men bij de bepalingen van artikel 2 voegt de tekst van artikel 3, die luidt : « Daarenboven zijn er tijdelijke handelsverenigingen en handelsverenigingen in deelneming... », en zo men overweegt dat de wet hieraan « geen rechtspersoonlijkheid erkent » (F. Van der Mensbrugghe, *eod. loc.* p. 134).

Wanneer men betoogt dat de vennootschap, die de kenmerken van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam vertoont, kan bestaan als een van rechtspersoonlijkheid ontholte vennootschap, verliest men dan niet uit het oog dat deze rechtspersoonlijkheid niet afhangt van de bedoeling der oprichters, maar van de wil van de wetgever, ten aanzien van elke vennootschap die onder een uitdrukkelijke of stilzwijgende firma een handelsactiviteit uitoefent en die niet de kenmerken vertoont van één der andere door de wet genoemde en nader omschreven vennootschappen (*eod. loc.* p. 320).

* * *

Het lijkt me onaannemelijk dat, wanneer eenmaal verenigd zijn de bestanddelen van de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, zoals zij blijken uit de evenaangehaalde rechtsregelen op de vennootschappen en uit de alleen voor de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam geldende regelen, dat er én vennootschappen mét, én vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid kunnen bestaan. Dit zou slechts kunnen worden aangenomen, indien het grondwettelijk stelsel van de vrijheid van vereniging het in zich sloot en de wetten op de handelsvennootschappen het toestonden.

Men weet aldus wat kan worden afgeleid uit het stelsel van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen. De vraag lijkt tot op heden door de rechtsleer niet te zijn onderzocht van uit het oogpunt van het grond-

wettelijk beginsel van de vrijheid van vereniging. Zij werd daarentegen in dit opzicht voorgelegd aan het Hof van beroep te Brussel, uitspraak doende op verwijzing, en werd door dit rechtscollège beslist in een met veel zorg gemotiveerd arrest, gewezen op 13 februari 1967 (*Rev. prat. soc.* 1967, p. 106) en waartegen een voorziening in cassatie werd ingesteld.

Het onderscheid tussen het woord *vennootschap* en het woord *vereniging* is niet systematisch. Het woord «vereniging» is dubbelzinnig, het wordt gebezigd in de zin van het recht van vereniging bepaald in artikel 20 van de Grondwet; maar het dient ook om bepaalde juridische instellingen aan te duiden binnen welker raam dat recht uitgeoefend wordt.

De Grondwet kondigt de vrijheid van vereniging *lato sensu* af. In deze zin zijn de vennootschappen verenigingen. Het recht vennootschappen te vormen valt dus in het raam van de vrijheid van vereniging welke, naar luid van artikel 20 van de Grondwet, «niet aan enige preventieve maatregel kan worden onderworpen». Dit betekent dat de overheid de Belgen door een verbod niet kan beletten zich te verenigen. Voor geen enkele vereniging kan dus een voorafgaande machtiging worden geëist. Maar dat is alles. Dit betekent niet, dat de openbare overheid geen regeling kan geven, door de wet, van de *uitoefening* van het persoonlijk recht der Belgen zich te verenigen.

De overheid kan, enerzijds, ongeoorloofde of met de openbare orde strijdige verenigingen verbieden en vervolgen; dit is het doel o.m. van de artikelen 322 en volgende van het strafwetboek, wat verenigingen van misdadigers betreft, en van de wet van 29 juli 1934, aangevuld door de wet van 4 mei 1936, voor de private milities. De overheid kan anderzijds de *uitoefening* van het recht van vereniging *regelen*, om te voorkomen dat het de rechten van de derden krenkt; zij kan onder meer de juridische vormen bepalen welke de vereniging moet aannemen wanneer zij wordt opgericht om handel te drijven, dat is het gebied van de wetgever.

De uitoefening van het recht van vereniging wordt voor de verenigingen zonder winst oogmerken dan ook geregeld door de wet van 27 juni 1921, die het beginsel van de vrijheid van vereniging, neergelegd in de wet van 24 mei 1921, in toepassing brengt; vennootschappen met een winst oogmerk worden beheerst door het burgerlijk wetboek, waarvan titel IX van boek III over het contract van vennootschap handelt; de handelsvennootschappen vormen een bijzondere categorie van de contracten van vennootschap, die beheerst wordt door de in het wetboek van koophandel ingevoegde gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen.

Er is geen mogelijkheid om in het beginsel van de vrijheid van vereniging een steun voor de stelling van de voorziening te vinden.

* * *

De vennoten kunnen het ontstaan van een rechtspersoonlijkheid noch expliciet noch impliciet uitsluiten wanneer de vennootschap in een van de door de wet erkende ramen valt.

Degenen die samen handel willen drijven in 't openbaar en op duurzame wijze, stichten een handelsvennootschap, in overeenkomst met een van de door de wet gegeven ramen, die de rechtspersoonlijkheid en een eigen eigendom (*patrimonium*) heeft.

Ingeval er geen schriftelijke overeenkomst bestaat dwingt men — om de beeldende wending van professor Van Ryn te gebruiken — de vennootschap die aan oke zoëven geziene kenmerken beantwoordt in een van de door de wet ingevoerde ramen, en deze vennootschap zal uitmaken een vennootschap onder een gemeenschappelijke naam, met rechtspersoonlijkheid (Van Ryn, *Principes*, I, no 145, p. 106, zie ook R. Devriendt, In ver-

band met feitelijke vennootschappen, *R.W.* 1963, nr. 7, kol. 385-387).

* * *

Onlangs hebben andere eisers vóór het Hof betoogd, dat de vennootschap onder een gemeenschappelijke naam de rechtspersoonlijkheid slechts bezit indien zij bij een schriftelijke akte is opgericht, dat, zo zulke akte niet is opgemaakt, de vennootschap nietig is en zij bijgevolg geen rechtspersoonlijkheid kan hebben, dat, terwijl de nietigheid tussen de vennoten eerst werkt vanaf de eis die ertoe strekt haar te doen uitspreken, de vennootschap niet kan worden tegengeworpen, mogen eisen dat hoewel de derden, aan wie de nietigheid van de vennootschap niet kan worden tegengeworpen, mogen eisen dat de verbintenissen van de vennoten nagekomen worden alsof de vennootschap geldig was, de wet hun niet toestaat zich aan hun verbintenissen jegens de vennoten te onttrekken, onder opwerping van het bestaan van een rechtspersoonlijkheid die de vennoten niet vormen. Met zoveel woorden is gezegd dat zij zich hebben beroepen op de theorie volgens welke het contract van vennootschap een contract in een wettelijke vorm zou wezen. Deze doctrine, die onderstelt dat de buiten de vereiste vormen verleden akte ten aanzien van de wet niet bestaat, hebt U afgewezen. En U hebt eraan herinnerd dat, weliswaar, «de vennootschap onder gemeenschappelijke naam op straffe van nietigheid bij geschrift moet worden vastgesteld, maar dat de wetgever aan genoemde nietigheid een betrekkelijk karakter heeft toegekend, dat deze nietigheid door de vennoten niet aan derden kan worden tegengeworpen en dat ze onder vennoten eerst haar werking uitoefent met ingang van de dag waarop het verzoek om ze te doen uitspreken werd ingediend». U hebt eraan toegevoegd: «Dat daaruit volgt, enerzijds, dat de keus tussen het verwerpen en het aanvaarden van de vennootschap onder gemeenschappelijke naam aan derden, zonder dat de wet tussen hen een onderscheid maakt, en niet aan de vennoten toebehoort, anderzijds, dat tussen deze laatsten de vennootschap blijft bestaan zolang zij de nietigverklaring ervan niet vorderen». Zo heeft het Hof duidelijk in het licht gesteld: «dat zodra de voorwaarden bepaald bij artikel 15 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen verenigd zijn «een vennootschap onder gemeenschappelijke naam bestaat door de wil van de wetgever» en dat «het verlenen van de rechtspersoonlijkheid het gevolg is dat de wet toekent aan het bestaan van een handelsvennootschap welke aan de wettelijke definitie beantwoordt en, bijgevolg, aan de wil van de vennoten is onttrokken» (17 mei 1968, arrest uitgesproken in voltallige terechtzitting, en tot nog toe niet gepubliceerd).

Aldus was er bij voorbaat geantwoord op de argumentatie die de voorziening U thans voorlegt.

Ik gedraag mij naar de leer van Uw arrest van 17 mei 1968 om te concluderen tot *verwerping*.

Arrest

Gehoord het verslag van Raadsheer Rutsaert en op de conclusie van de Heer Ganshof van der Meersch, waarnemend Procureur-generaal;

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 april 1965 in laat-

(1) Frédéricq, *Traité*, t. IV, n° 124, p. 229.

(2) Passelecq, nrs 297 & volg.; Van Ryn, t. I, n° 392.

(3) Gecoördineerde wetten, art. 6 tot 8, 10, leden 1 tot 4, 11 en 12.

(4) Gecoördineerde wetten, art. 10, lid 4.

(5) Gecoördineerde wetten, art. 11, lid 3.

(6) en (7) Frédéricq, t. IV, nrs 124, 138 & volg., pp. 230, 244 & volg.; Van Ryn, t. I, n° 395, p. 281.

(8) Betr. de bekendmaking van de akten van vennootschap, raadpl. de conclusie van het openbaar ministerie vóór Cass. 14 juni 1956 (*Bull. et Pasie*. 1956, I, 1111).

ste aanleg gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout, rechtdoende in handelszaken;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1134 en 1165 van het B.W., 1, 2, 3, 4 en 11 van de bij het K.B. van 30 november 1935 gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, uitspraak doende over een vordering ingesteld door de eisres « samen handel drijvende onder de benaming « De Morgenster », na vastgesteld te hebben dat de eisers « tezamen een voortgezette handel drijven » en dat de met de verweerders gesloten overeenkomst « tot stand kwam tussen de feitelijke vennootschap genaamd « De Morgenster » en de verweerders », en na overwogen te hebben dat een door de vennootschap ingestelde vordering niet ontvankelijk is op grond van artikel 11 van de wetten op de handelsvennootschappen, de vordering ingesteld door de eisers « in persoonlijke naam « ut singuli » verwerpt als zijnde niet ontvankelijk « daar er geen enkel rechtsverband is tussen de eisers en de verweerders »,

terwijl, eerste onderdeel, de door artikel 11 bepaalde niet-ontvankelijkheid op de door de vennoten in persoonlijke naam ingestelde vordering niet toepasselijk is (schending van artikel 11 van de wetten op de handelsvennootschappen) en de omstandigheid dat de door de eisers gesloten overeenkomst van vennootschap als vennootschap onder gemeenschappelijke naam nietig is op grond van artikel 4 van de wetten op de handelsvennootschappen niet tot gevolg heeft dat zij niet een geldige overeenkomst van handelsvennootschap, maar zonder rechtspersoonlijkheid, is, daar geen enkele wetbepaling het verbod inhoudt andere vennootschappen van koophandel, maar dan zonder rechtspersoonlijkheid, te vormen dan de in de artikelen 2 en 3 van de bedoelde wetten opgesomde vormen van vennootschappen (schending van de artikelen 1 tot 4 van de wetten op de handelsvennootschappen), zodat de tussen de eisers bestaande en niet betwiste overeenkomst van vennootschap een feit is waarmee de verweerders moeten rekening houden (schending van de artikelen 1134 en 1165 van het B.W.);

tweede onderdeel, het vonnis de reden waarom « er geen enkel rechtsverband is tussen de eisers en de verweerders » niet uiteenzet, zodat de rechtsgrond van de bestreden beschikking niet uit het vonnis blijkt en het vonnis derhalve niet naar behoren met redenen is omkleed (schending van artikel 97 van de Grondwet);

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat de door eisers ingestelde vordering tot schadevergoeding wegens gedeeltelijke niet-uitvoering van een koopovereenkomst door de rechtbank niet ontvankelijk werd verklaard, bij gebrek aan bekendmaking van de stichtingsakte van de tussen hen bestaande vennootschap, op grond van artikel 11 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, in zover de eisers hun vordering « als vennoten » hebben ingesteld, en bij gebrek aan rechtsverband tussen hen en de verweerders, in zover zij hun vordering in persoonlijke naam « ut singuli » hebben ingesteld;

Overwegende dat het middel tegen die beslissing opwerpt, dat, zo de door de eisers gesloten overeenkomst van vennootschap nietig is als vennootschap onder gemeenschappelijke naam overeenkomstig artikel 4 van de wetten op de handelsvennootschappen, zij niettemin geldig blijft als handelsvennootschap andere dan die welke vermeld zijn in de artikelen 2 en 3 van gezegde wetten maar dan zonder rechtspersoonlijkheid;

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat de eisers samen handel drijven onder de benaming « De Morgenster », dat de facturen onder de hoofding « De Morgenster » worden afgeleverd en vermelden dat de goederen eigendom blijven van de firma totdat de factuur is be-

taald ; dat het daaruit afleidt dat het vermoeden van bestaan van een vennootschap gewettigd is ;

Overwegende dat de door de eisers aldus uitgeoefende bedrijvigheid binnen het kader valt van de rechtsinstelling ingevoerd bij artikel 15 van bovenvermelde wetten ;

Overwegende dat zodra de in gezegd artikel 15 gestelde voorwaarden, gevoegd bij die welke elk contract van vennootschap vereist, verenigd zijn, er een vennootschap onder gemeenschappelijke naam bestaat door de wil van de wetgever ; dat een dergelijke vennootschap een rechtspersoonlijkheid uitmaakt, onderscheiden van die van de vennoten ;

Dat de rechtspersoonlijkheid het gevolg is dat de wet toekent aan het bestaan van een handelsvennootschap welke aan de wettelijke definitie beantwoordt en dat de toekenning ervan dus aan de wil van de vennoten is onttrokken ;

Overwegende dat de rechtbank dienvolgens terecht geoordeeld heeft dat geen rechtsverband ontstaan was tussen de verweerders en de eisers, doch wel tussen eerstgenoemden en de vennootschap genaamd « De Morgenster », waarvan de rechtsvordering, bij gebrek aan bekendmaking van de stichtingsakte, krachtens artikel 11 van meergemelde wetten niet ontvankelijk was ;

Dat het onderdeel van het middel naar recht faalt ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat de reden van het vonnis, die op de afwezigheid steunt van elk rechtsverband tussen de eisers en de verweerders in zover eerstgenoemden in persoonlijke naam zouden optreden, insluit dat de eisers geen rechten hadden verworven als vennoten van een feitelijke vennootschap omdat noodzakelijkerwijze, in het onderhavige geval, een vennootschap onder gemeenschappelijke naam was ontstaan ;

Dat het onderdeel van het middel niet kan aangenomen worden ;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

De kosten begroot op de som van 4.609 fr. jegens de eisende partij.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 11 juni 1968.

Voorzitter : M. Etienne Verougstraete.

Raadsheren : M.M. De Witte en Van Bever.

Advokaat-generaal : M. Van Hauwaert.

Advocaten : Mrs. L. Vanraes (Ieper), Ach. De Gryse, Sandra loco L. Gillon en Mayeur (allen van de balie te Kortrijk).

Onrechtmatige daad. — Verkeersongeval. — Toestand van een der weggebruikers. — Uitwendige kentekenen van dronkenschap. — Eerste geneeskundig onderzoek. — Bevestiging van die toestand. — Opneming in gemeentelijk bewaarhuis. — Tweede geneeskundig onderzoek daags nadien. — Geen overbrenging naar kliniek ondanks mogelijkheid van hersenletsel. — Geen schuld noch van politieofficier en politieagenten, noch van eerste geneesheer. — Nalatigheid van tweede geneesheer. — Niettemin geen oorzakelijk verband met overlijden van betrokkene.

Geen enkele schuld treft de politieofficier en de politieagenten, die, naar aanleiding van een verkeersongeval tussen rijwiel en bromfiets, de fietser in het gemeen-

telijk bewaarhuis opsluiten, op grond van verscheidene overeenstemmende uitwendige vaststellingen die normaal wijzen op uitgesproken dronkenschap, door een eerste opgevoerde geneesheer, na klinisch onderzoek, in een getuigenschrift zonder de minste twijfel gediagnosticeerd, en 's anderendaags door een tweede bijgeroepen geneesheer bevestigd.

Nochtans, wat de tweede geneesheer betreft, wiens onderzoek doorging twaalf uren na het ongeval, behoorde het hem te beseffen dat, gelet op de bedwelmdte toestand waarin de fietser alsdan nog steeds verkeerde, er ernstige redenen waren om er voor te vrezen dat die toestand niet meer het gevolg kon zijn van dronkenschap, maar voortspruiten kon uit een door het ongeval veroorzaakt hersenletsel, waarvan d. fietser trouwens vijf dagen nadien is overleden, en dat hij het derhalve tot plicht had betrokkene in een ziekenhuis te doen opnemen.

Deze nalatigheid is echter zonder oorzakelijk verband met dit overlijden, daar uit de lijkopening en het verder onderzoek van de wetsdokter stellig gebleken is dat er zware hersenkneuzing en ernstige breuk van de schedelbasis bestonden, zodat een onmiddellijke overbrenging naar een kliniek aan het verloop van de kwaal geen wijziging zou hebben gebracht.

In zake Ameye, Gabrielle, weduwe Feys, Leon en anderen t./ Dr. Devos, Jules, Dr. Van Der Meeren, Ghislain, Claus, Roger, en anderen, de gemeente Wevelgem en de Belgische Staat.

Gezien de stukken, waaronder de uitgifte van het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk dd. 1 september 1966, waartegen tijdig en regelmatig hoger beroep en door geïntimeerde Van der Meeren geldig incidenteel beroep werd ingesteld;

Overwegende dat de appellanten de erfgenamen zijn van Feys Leon, die, nadat hij op 5 mei 1963 als bestuurder van een rijwiel in een ongeval betrokken was geweest, opgesloten werd omdat hij schijnbaar ernstige tekenen van dronkenschap vertoonde, terwijl hij in werkelijkheid ook een schedelbreuk had opgelopen, aan de gevolgen waarvan hij op 10 mei 1963 overleden is;

Overwegende dat de appellanten dit overlijden toeschrijven aan een gemis aan tijdige verzorging, meer bepaald aan het feit dat de gekwetste eerst op 6 mei in de late namiddag opgenomen geweest is in het gesthuis te Kortrijk;

dat zij een eis tot schadeloosstelling hebben ingesteld tegen:

- Dokter Devos, die Feys onderzocht heeft ter plaats onmiddellijk na het ongeval,
- Dokter Van der Meeren, die hem 's anderendaags in het lokaal van de politiewacht te Wevelgem onderzocht heeft,
- drie politieagenten en de adjunct-politiecommissaris van Wevelgem die met het onderzoek nopens het ongeval en/of de voorlopige bewaking van Feys belast werden,
- de gemeente Wevelgem en de Belgische Staat, wegens het optreden van de politie alsmede wegens de niet behoorlijke inrichting van de voorlopige bewaking van vermoedelijke delikwenten;

Overwegende dat de eerste rechter terecht geen enkele fout weerhouden heeft in hoofde van Dr. Devos en in hoofde van de politiebeamten, de gemeente Wevelgem en de Belgische Staat;

dat, inderdaad, er voldoende vaste aanwijzingen waren dat Feys in een toestand van ernstige dronkenschap verkeerde (verspreiden van drankgeur, aanwezigheid van bier in het braaksel, onevenwichtige gang en, voor d, de

omstandigheden zelf van het ongeval, met name het zig-zag-rijden op het fietspad en het plots versperren van dit pad bij het aankomen van een tegenligger);

dat Dr. Devos de betrokkene grondig onderzocht heeft en dat niets er op wees dat hij een schedelbreuk had opgelopen;

dat weliswaar sommige van de evenvermelde tekenen van dronkenschap ook symptomen kunnen zijn van een hersenletsel maar dat bij ontstentenis van uiterlijke ernstige hoofdwonden of van symptomen van hersenletsel die niet te verklaren zijn door de dronkenschap, Dr. Devos geen fout gepleegd heeft door de betrokkene niet te doen overbrengen naar een ziekenhuis;

dat, zonder uitdrukkelijke opvoeding van de bevoegde overheid, hij zich na de opsluiting van Feys, met diens gezondheidstoestand niet meer in te laten had;

Overwegende dat wat hierboven gezegd werd ook geldt ten aanzien van de politiebeamten van de gemeente Wevelgem; dat bovendien zowel de avond van het ongeval als de volgende morgen de politie geen bijzondere argwaan diende te hebben daar zij, op grond van de geruststellende geneeskundige onderzoeken mocht menen te doen te hebben met een dronken en onwillige persoon, terwijl het voor het overige niet bewezen is dat zij tijdens hun optreden de perken zijn te buiten gegaan van wat in de gegeven omstandigheden normaal toelaatbaar moet geacht worden;

Overwegende, wat Dokter Van der Meeren betreft, dat, wanneer deze 12 uren na het ongeval vaststelde dat Feys woelig was, geen antwoord gaf op zijn vragen en hem de indruk gaf van «suf» te zijn, hij als geneesheer toch diende te beseffen dat er ernstige redenen waren om te vrezen dat die toestand niet meer het gevolg kon zijn van dronkenschap maar kon voortspruiten uit een hersenletsel tengevolge van het ongeval; dat het dan ook zijn plicht was de betrokkene te doen opnemen in een ziekenhuis;

Overwegende nochtans dat deze nalatigheid blijkbaar zonder oorzakelijk verband is met het overlijden; dat inderdaad de wetsdokter Prof. Dr. Van Hecke en Dr. Vermeulen, die de lijkschouwing hebben gedaan en de bundel en de X-stralenopnamen hebben ingestudeerd, formeel zijn om te verklaren dat er een zware hersenkneuzing en een zware schedelbreuk van de schedelbasis bestond en dat een onmiddellijke overbrenging naar een kliniek aan het verloop geen wijziging zou gebracht hebben; dat ten aanzien daarvan de door de eerste rechter bevoelen bijkomende expertise overbodig is;

Overwegende dat hieruit volgt dat de vorderingen, voor zover zij schadevergoeding nastreven wegens het overlijden van Feys ongegrond zijn, terwijl, voor zover vergoeding geëist wordt wegens het moreel leed aan de overledene en zijn nabestaanden berokkend tengevolge van de opsluiting, de vordering principieel slechts gegrond is ten aanzien van Dr. Van der Meeren;

Overwegende dat bij het beoordelen der vergoeding nochtans dient rekening gehouden te worden met het feit dat de duur der opsluiting voortspruitende uit de nalatigheid van deze dokter betrekkelijk kort is geweest (een zeven- à achtal uren) en dat hij gedurende die tijd zijn familie mocht ontvangen;

dat aldus de volgende een aequo et bono bepaalde bedragen dienen te worden toegewezen:

aan appellante Ameye in eigen naam 5.000 fr., aan ieder der kinderen wegens eigen moreel leed en ex haerede 5.000 fr.;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15-6-1935;

Gehoord in openbare terechtzitting advocaat-generaal Versée in zijn overeenkomstig advies;

Alle andere en meeromvattende conclusies van de hand wijzende;

Verklaart het hoger beroep en het incidenteel beroep ontvankelijk;

Verklaart het eerste gegrond en het tweede niet gegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis ten aanzien van de beslissing nopens de vorderingen tegen de geïntimeerden Devos, Cuvelier, Baekelandt, Claus, Tant, Deleu, de gemeente Wevelgem en de Belgische Staat;

Doet het vonnis a quo voor het overige teniet en opnieuw wijzende bij evocatie, veroordeelt de geïntimeerde Van der Meeren om te betalen aan de appellante Ameye in eigen naam en als moeder wettige voogdes en beheerster der goederen van de minderjarige Feys Rafaël telkens de som van 5.000 fr.; aan ieder van de overige appellanten de som van 5.000 fr.;

Verstaat dat al deze sommen zullen vermeerderd worden met de vergoedende intresten tot heden en verder met de gerechtelijke intresten;

Ontzegt de appellanten het anders of meer gevorderde als niet gegrond;

Veroordeelt de geïntimeerde Van der Meeren tot de helft van de kosten van eerste aanleg die door het vonnis a quo gereserveerd werden, alsmede tot een tiende van de kosten van beroep; laat de overige kosten ten laste van de appellante.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

1ste. Kamer -- 1 september 1966

Voorzitter: M. Willy Carsau.

Rechters: M.M. J. Cooreman en A. Dujardin.

Advokaten: Mrs. H. Lahaye en L. Vanraes (Ieper), Ach. De Gryse, L. Gillon, en Mayor (allen van de balie te Kortrijk).

Onrechtmatige daad. — Verkeersongeval. — Toestand van een der weggebruikers. — Uitwendige kentekenen van dronkenschap. — Eerste geneeskundig onderzoek. — Bevestiging van die toestand. — Opneming in gemeentelijk bewaarhuis. — Tweede geneeskundig onderzoek daags nadien. — Geen overbrenging naar kliniek ondanks mogelijkheid van hersenletsel. — Geen schuld noch van politieofficier en politieagenten, noch van eerste geneesheer. — Nalatigheid van tweede geneesheer. — Oorzakelijk verband met overlijden van betrokkene te bepalen door middel van geneeskundig onderzoek.

Geen enkele schuld treft de politieofficier en de politieagenten, die, naar aanleiding van een verkeersongeval tussen rijwiel en bromfiets, de fietser in het gemeentelijk bewaarhuis opsluiten, op grond van verscheidene overeenstemmende uitwendige vaststellingen die normaal wijzen op uitgesproken dronkenschap, door een eerste opgevorderde geneesheer, na klinisch onderzoek, in een getuigenschrift zonder de minste twijfel gediagnosticeerd, en 's anderendaags door een bijgeroepen geneesheer bevestigd.

Nochtans, wat de tweede geneesheer betreft, wiens onderzoek doorging twaalf uren na het ongeval, behoorde het hem te beseffen dat, gelet op de bedwelmde toestand waarin de fietser alsdan nog steeds verkeerde, er ernstige redenen waren om er voor te vrezen dat die

toestand niet meer het gevolg kon zijn van dronkenschap, maar voortspruiten kon uit een door het ongeval veroorzaakt hersenletsel, waaraan de fietser trouwens vijf dagen nadien is overleden, en dat hij derhalve tot plicht had betrokkene in een ziekenhuis te doen opnemen.

Een deskundig onderzoek dient te worden gelast ten einde na te gaan of het gebrek aan tijdige zorgen, d.i. het overbrengen naar een kliniek onmiddellijk na het bezoek van de tweede geneesheer, de dood van de fietser heeft veroorzaakt.

In zake Ameye, Gabrielle, weduwe Feys, Leon en anderen t./ Dr. Devos, Jules, Dr. Van Der Meeren, Ghislain, Cuvelier, Achiel, Claus, Roger en anderen, de gemeente wevelgem en Belgische Staat.

Gelet op artikelen 2, 34, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Gezien de bescheiden en meer bepaald de inleidende dagvaarding bij geregistreerde exploten van het ambt van gerechtsdeurwaarders L. De Valck te Brussel en E. D'Hulst te Kortrijk, respectievelijk van 13 en 16 januari 1965, in hoofddorde strekkend tot de veroordeling van verweerders solidair, in solidum, minstens elk voor zijn deel om te betalen de som van 874.386 aan eiseres en 175.000 fr. aan tweede en derde eiser elk met de compensatoire-, gerechtelijke intresten en de kosten;

Overwegende dat eisers aldus vergoeding nastreven van de schade die ze hebben ondergaan ingevolge het overlijden van Leon Feys, echtgenoot van eiseres en vader van eisers;

Overwegende dat dezen de dood toeschrijven aan de fout door verweerder gepleegd en hun eis steunen op art. 1382 B.W.B. en cumulatief, wat acht en negende verweerders betreft, op art. 1384 B.W.B.;

Overwegende dat ze in de dagvaarding uiteenzetten dat zich op 5 mei 1963 te Wevelgem een verkeersongeval voordeed waarbij Leon Feys gekwetst werd aan het hoofd, dat de bijgeroepen dokter, eerste verweerder, oordeelde dat Leon Feys onder invloed van de drank was, omdat hij overgaf, trage of geen reacties had, slaperig en onevenwichtig was en over hoofdpijn kloeg, dan wanneer het later bleek dat Leon Feys een schedelbreuk had opgelopen, waaraan hij trouwens gestorven is; dat eerste verweerder geen nauwgezet onderzoek deed waar de symptomen op scheldbreuk wezen; dat Leon Feys door de politieagenten en de adjunct-politiecommissaris, derde, vierde en vijfde verweerders, met geweld in de amigo gestoken werd en eenvoudig aan zijn lot overgelaten werd; dat eisers de volgende dag de dokter, eerste verweerder, opnieuw ontboden, doch deze weigerde te komen, zodat een andere dokter, tweede verweerder, werd bijgeroepen, die Leon Feys ook niet grondig onderzocht; dat het slachtoffer die dag nog steeds brutaal werd behandeld door de politie en dat namelijk zesde en zevende verweerders, agenten, respectievelijk op de vingers van het slachtoffer hebben geslagen er het hardhandig op een stoel hebben gezet; dat Leon Feys eindelijk naar het gerechtshof te Kortrijk en vandaar naar de kliniek werd overgebracht, waar hij op 10 mei overleed;

Overwegende dat eisers oordelen dat het « gemis aan onmiddellijke of zelfs redelijk vlugge, nuttige en nodige zorgen zonder twijfel de noodlottige en dodelijke afloop heeft veroorzaakt »;

Overwegende dat ze voorhouden dat de politieagenten, optredend naar aanleiding van een verkeersongeval en iemand wegens veronderstelde inbreuk in verzekerde bewaking nemend, zowel optreden als organen van de gemeentelijke overheid als van de Staat, zodat de gemeente Wevelgem en de Belgische Staat gedagvaard werden en

als achtste en negende verweerders optreden; dat eisers menen dat de gemeente en de Staat «des te zwaarder eigen verantwoordelijkheid dragen door een persoon in verzekerde bewaring te nemen zonder de nodige maatregelen te treffen of in te richten om diens gezondheids-toestand te waarborgen»;

Overwegende dat ze de fout van de dokters nogmaals formuleren als «nagelaten te hebben de nodige zorgen te besteden aan het slachtoffer, dit niet of onvoldoende te hebben onderzocht, niet de medische maatregelen te hebben getroffen die zich opdrongen» en dat ze oordelen dat de verweerders aldus te kort kwamen aan hun elementaire beroepspllicht;

dat dit volgens hen duidelijk blijkt waar men vaststelt dat de wetgeneesheer Dr. Vermeulen, die op 6 mei het slachtoffer onderzocht, besloot dat «het niet mogelijk is een juiste diagnose te stellen, doch de neerslachtigheid en de woeligheid van het slachtoffer, bij de minste aanraking, tonen dat het in geen normale toestand verkeert en het dus niet aan te raden is het in de gevangenis op te sluiten, maar dat het zou moeten naar een ziekenhuis gebracht worden voor verder onderzoek»; dat eisers voorhouden dat een normaal onderzoek van de gedaagde dokters tot ditzelfde besluit had moeten leiden;

Overwegende dat verweerders alle fout ontkennen;

Verantwoordelijkheid van de politie, de gemeente en de staat:

Overwegende dat uit het strafdossier blijkt dat het slachtoffer, Leon Feys, per rijwiel in botsing kwam met een bromfiets, bestuurd door Derck Achiel, die uit tegenovergestelde richting kwam; dat uit een spoor van 3 m. lang, voortkomend van de bromfiets, blijkt dat deze geremd heeft; dat Derck autobestuurder is en van zijn werk kwam; dat deze verklaarde: «uit» tegenovergestelde richting zag ik een wielrijder komen die zig-zag reed. Dit ziende vertraagde ik. Wanneer ik reeds goed vertraagd had begon de wielrijder rechts te rijden, waarop ik weer verdapperde. Echter juist enkele meters van de wielrijder gekomen, zwenkte deze opnieuw naar links, vlak voor mij. Aldus kon ik niets meer vermijden, gezien hij mij de weg afsneed... ik viel in de gracht... de wielrijder met het hoofd op het rijwielpad» P.V. Politie Wevelgem; «mijn eerste gedachte was dat het een dronkaard betrof» (verhoor door onderzoeksrechter);

Overwegende dat verder blijkt dat Feys bij Seliger Alice werd binnen gebracht en hij volgens deze getuige zegde (verhoor onderzoeksrechter) «Ik ben zo ziek, ik heb pijn aan het hoofd en wat is dat hier allemaal», dat deze getuige ook zegt dat hij een bijna onzichtbare kleine wonde vertoonde aan het achterhoofd, die niet bloedde; dat ze aanhaalt van het onderzoek door de dokter te hebben gezien: nauwkeurige betasting van het hoofd, op en neer buigen van het hoofd; dat ze nog zegt: «plots heeft de gekwetste overgegeven... het braaksel... had een bierreuk... Dan kwam de politie binnen. Het was de adjunct-politiecommissaris die aan de zieke vroeg tot bloedafname. Hij heeft er niet op geantwoord. Dan heeft de politie de gekwetste meegenomen. Zij hebben hem onder de oksels genomen. De gekwetste heeft niet tegengestribbeld. Mijn eerste indruk was dat de gekwetste persoon onder de invloed van de drank scheen.»;

Overwegende dat eerste verweerder dan ook verklaarde aan de onderzoeksrechter: «Gezien er volgens mij geen enkele reden was om aan de dronkenschap van Feys te twifelen, heb ik dan ook een certificaat van dronkenschap afgeleverd»;

Overwegende dat hij daarin aangaf: «Is de gang van betrokkene vast? Onevenwichtig. Riekt zijn adem naar alcohol? Ja. Is zijn spraak normaal? Neen. Vertoont be-

trokkene symptomen van hersenschudding? Neen. Geeft de betrokkene te kennen dat hij lijdt aan enige kwaal? Hoofdpijn. Andere geneeskundige bevindingen: slaperig, vage reacties, slaapt in na korte ogenblikken rust.»;

Overwegende dat de verweerders, politieagenten en adjunct-politiecommissaris terecht hun fout ontkennen, waar het betreft het besluit getroffen te hebben dat de betrokkene in staat van dronkenschap verkeerde, gezien de uiterlijke kentekens, die ze zelf konden waarnemen, en die gewoonlijk op dronkenschap wijzen, en het oordeel van de geneesheer, die, na onderzoek van de betrokkene, zonder blijkt te geven van enige twijfel, tot dronkenschap besloot;

Overwegende dat deze verweerders verder in de wijze waarop ze met Feys Leon gehandeld hebben ook geen fout bedreven hebben; dat niet blijkt dat ze, waar ze in de waan verkeerden met een persoon te doen te hebben, die niet aan scheldbreuk leed, daden hebben gesteld die het gewone kader te buiten gaan van de behandeling van een dronken persoon; dat dit namelijk het geval bijvoorbeeld is waar het de feiten betreft die ze aldus beschrijven: «wij hebben, met drie man, alle moeite van de wereld gehad om hem in en uit de politieauto te helpen. Hij laat zich omzeggens slepen.»

Overwegende dat de politieagenten de volgende dag, 6 mei, hun mening dat het dronkenschap was bij Feys Leon, nog bevestigd zagen door het feit dat de tweede dokter, die dan bijgeroepen werd, door hun tussenkomst temeer, ook niet een scheldbreuk diagnosticeerde;

Overwegende dat deze dokter namelijk aan de onderzoeksrechter verklaarde: «Ik werd door de politie van Wevelgem verwittigd dat ik mij zou aanbieden om iemand die daar verbleef bij hen te komen onderzoeken... Hij gaf de indruk suf te zijn en in een toestand te zijn die verenigbaar is met dronkenschap enige uren voordien... Mijn vaststellingen konden mij niet leiden tot diagnostiseren van een schedelbreuk...»;

Overwegende dat derde tot en met zevende verweerders alvast niet plichtig zijn aan de fouten die hun ten laste gelegd worden met inbegrip van de gewelddaden, waarvan eisers gewag maken en die niet bewezen zijn.

Overwegende dat de adjunct-commissaris en de politieagenten organen zijn van de Staat wanneer ze optreden als helpers van het gerecht om de dader van een misdrijf te vatten ten einde hem ter beschikking te stellen van de gerechtelijke instanties die tot de beroving der vrijheid van de verdachte dienen over te gaan, in het raam van de vervolging, hetgeen geschiedt uit naam van de gemeenschap, die vertegenwoordigd is door de Staat;

Overwegende dat de Belgische Staat echter, negende verweerder, niet aansprakelijk kan gesteld worden, gezien zijn organen geen fout hebben begaan; dat ook de gemeente Wevelgem niet aansprakelijk is, meer bepaald voor zesde en zevende verweerders, de agenten aan wie door eisers niet bewezen gewelddaden worden toegeschreven;

Overwegende dat achtste en negende verweerders ook niet verantwoordelijk zijn op grond van een eigen fout, zoals hun door eisers aangewreven wordt, namelijk van «niet de nodige maatregelen te hebben getroffen of te hebben ingericht om de gezondheidstoestand van een persoon in verzekerde bewaring te waarborgen»;

Overwegende dat de openbare diensten terzake ingericht waren en functioneerden zoals dit normaal het geval is;

Fout van de geneesheren:

Eerste verweerder:

Overwegend dat de symptomen, die Feys Leon vertoonde, en die wezen op dronkenschap dezelfde zijn als deze

die een schedelbreuk kunnen doen veronderstellen, zoals onder meer blijkt uit het aldus luidend antwoord dat de wetsgeneesheren op de vraag van de onderzoeksrechter hebben gegeven (stuk 33 strafdossier);

Overwegende dat, zo er bij het slachtoffer geen tekens van dronkenschap waren geweest, zijn toestand duidelijk op een schedelbreuk had gewezen; dat echter het bestaan van dronkenschap de tweede gebeurlijkheid, de schedelbreuk, op het achterplan stelde;

Overwegende dat Feys Leon, tweemaal gebrakt had in de woning van Seliger Alice en dit braaksel en ook zijn adem naar alcohol rook, bierreuk volgens Seliger; dat Feys Leon ook per fiets in zig-zag op de bromfiets Derck was toegekomen;

Overwegende, van de andere kant, dat de dokter de wonde aan het hoofd vaststelde en moest weten, door het te hebben horen zeggen of gevraagd te hebben, dat die voortkwam van een val met het hoofd op het rijwielpad; dat een letsel aan de schedel dus niet uitgesloten mocht lijken, veeleer te vrezen was;

Overwegende dat echter de dokter zich heeft willen vergewissen van die gebeurlijkheid en het elementair onderzoek van het slachtoffer heeft gedaan, namelijk: «nauwkeurig betasten van het hoofd, het op en neerbuijen van het hoofd», zoals Seliger verhaalt (onderhoor onderzoeksrechter).

Overwegende dat het blijkt uit de verklaringen van de dokters en de verpleegsters van de kliniek, waar Feys Leon op 6 mei werd heengebracht, dat men met het uitwendig onderzoek de schedelbreuk niet kon vaststellen dat zelfs de radiografie daarover geen aanwijzingen kon geven (wetsgeneesheren stuk 33);

Overwegende dat eerste verweerder dan ook geen fout heeft begaan door te oordelen dat Feys Leon alleen maar in staat van dronkenschap verkeerde en door geen verdere onderzoekingen, noch overbrenging naar een ziekenhuis, nodig te achten;

Tweede verweerder:

Overwegende dat de tweede dokter echter werd bijgeroepen de volgende dag in de voormiddag omstreeks 10 u. wanneer er geen sprake meer kan zijn van een acute toestand van dronkenschap bij Feys Leon; dat hij werd bijgeroepen juist omdat de toestand van Feys onrustwekkend bleek; dat hij bijgevolg alsdan de symptomen die Feys vertoonde niet meer op de rekening van de dronkenschap mocht schrijven; dat hij voldoende argwaan moest gekregen hebben om aan schedelbreuk te gaan denken;

Overwegende dat deze dokter zelf verklaarde aan de onderzoeksrechter: «ik heb hem gevraagd recht te staan en zich naar mij toe te keren. Aanvankelijk weigerde hij recht te staan en ik heb dan niet meer aangedrongen... Hij keerde zich liggend naar de muur toe en men moest zijn houding interpreteren als een niet ingaan op gelijk welk verzoek. Het onderzoek zelf: bloeddruk en polsslag waren normaal. Mijn onderzoek heeft zich tot dat beperkt vermits ik over geen andere gegevens beschikte en gezien de onwillige houding van de patiënt. Mijn vaststellingen konden mij niet leiden tot het diagnostiseren van een schedelbreuk, alhoewel een schedelbreuk kan bestaan zonder enig zichtbaar letsel... De klinische symptomen welke ik vaststelde: enigszins woelig zijn en niet antwoorden op vragen, kunnen het gevolg zijn van het bestaan van een schedelbreuk, doch normaal gaat een schedelbreuk gepaard met pijnklachten, zelfs belangrijke pijnklachten, wat hier het geval niet was»;

Overwegende dat tweede verweerder de symptomen niet meer mocht toeschrijven aan dronkenschap en had dienen te redeneren, zoals de wetsdokter's namiddags deed, welke namelijk zegt: «Het is niet mogelijk een juiste diagno-

se te stellen bij Feys Leon, doch zijn neerslachtigheid en zijn woeligheid bij de minste aanraking tonen dat hij in geen normale toestand verkeert. Het is dus niet aan te raden hem in de gevangenis op te sluiten, maar hij zou moeten naar een ziekenhuis gebracht worden voor nader onderzoek.»;

Oorzakelijk verband:

Overwegende dat eisers in de dagvaardiging in de eerste plaats voorhouden dat «het gemis aan tijdige zorgen, waarvoor alle gedaagden verantwoordelijke zijn, de dood veroorzaakte» en ze dienvolgens vergoeding van de schade, zowel materiële als morele, eisen, die het gevolg is van het overlijden van Feys Leon;

Overwegende dat ze deze stelling verder in besluiten ontwikkelen als volgt: «Aangezien bij onmiddellijke hospitalisatie men zonder twijfel direct de oorzaak van de toestand van het slachtoffer zou hebben opgespoord en gedetecteerd hebben, en de nodige zorgen zou hebben kunnen verstrekken; dat het ook geen betoog behoeft dat voor een zwaar gekwetste met schedelbreuk er niets slechter is dan weg en weer gestoten te zijn en met geweld behandeld te worden; dat dit zonder twijfel de dodelijke afloop heeft verhaast en wellicht op zich zelve heeft veroorzaakt.

Overwegende dat hiervoor reeds werd beslist dat er geen fout werd gepleegd door de agenten en de adjunct-politiecommissaris in de behandeling van Feys Leon vóór en tijdens zijn opsluiting in de doorgangsgevangenis, zodat dan ook het oorzakelijk verband op dit punt niet dient onderzocht te worden;

Overwegende dat dit echter dient gedaan voor het eerste deel van de stelling van eisers, waar ze willen doen aanvaarden dat Feys niet zou gestorven zijn indien hij tijdig naar de kliniek overgebracht zou geworden zijn; dat ze dit bedoelen gezien ze verweerders verwijten voor te houden dat «zelfs zo Feys onmiddellijk naar de kliniek zou gebracht zijn en niet een hele dag zonder zorgen zou gebleven zijn, niettemin de dodelijke afloop zou zijn voorgekomen»; dat eisers eraan toevoegen: «dat zulke stelling er op neerkomt als zou bij scheldbreuk het helemaal onnodig zijn medische hulp in te roepen daar er toch niets aan te doen is.»;

Overwegende dat tweede verweerder, zoals gezegd, een fout heeft begaan door na zijn bezoek op 6 mei aan de gekwetste, deze niet naar de kliniek te hebben doen overbrengen; dat het oorzakelijk verband tussen deze fout en de dood dient onderzocht;

Overwegende dat dokter Van Tornhout de gekwetste behandeld heeft in de kliniek; dat hij verklaart (gerechtelijke politie P.V. 687): «Ik heb de genaamde Feys Leon gezien op het ogenblik dat hij... hier binnengebracht werd. De patiënt bevond ik in een zeer woelige en verwarde toestand zodanig dat hij zich zelf niet liet onderzoeken... Ik heb onmiddellijk gezien dat de patiënt niet meer te redden was en ik heb vermoed dat er letsels waren aan de hersenstof. In die omstandigheden oordeelde ik dat het een geval was te behandelen door mijn collega Dr. Van Laere, die ik onmiddellijk liet verwittigen... Ik heb die patiënt dagelijks gaan bezoeken; zijn toestand is woelig gebleven tot bij praktisch volledig verlamd was. Het was een onhandelbare patiënt... dit wegens zijn ziekte-toestand. Er werd een radiografie genomen, maar in zodanig slechte voorwaarden uit hoofde van de patiënt, dat uit de radiografische opname geen betrouwbare diagnose te stellen was. Gedurende mijn onderzoek heb ik, noch mikroscoopisch, noch radiografisch een schedelbreuk vastgesteld. Voor mij was er geen geneeskundige hulp met kans op overleven mogelijk. Ik kan maar zeggen dat de patiënt niet meer te redden was op het moment dat ik hem hier

gezien heb ; ik weet niet wat er gebeurd is in de tijdspanne tussen het ongeval en de aankomst hier in het gasthuis. Ik kan dan ook niet antwoorden op de vraag of er kans bestond op overleven had men de zieke onmiddellijk na het ongeval naar het gasthuis overgebracht. »

Overwegende dat de verpleegster Arco Pelagie, verklaarde dat « de patiënt op zeker ogenblik de naald van de serumleiding had uitgetrokken en men verplicht is geweest hem te binden. » ; dat « verder geen geneesmiddelen werden toegediend » (verklaring Descamps Agnès, verpleegster P.V. 689) ;

Overwegende dat Dr. Van Laere niet wenste te antwoorden op zekere vragen hem door de gerechtelijke politie gesteld, die wellicht verband hielden met de hier te onderzoeken kwestie ;

Overwegende dat het advies van deskundigen zich opdringt om de medische vraag te beantwoorden, die ingevolge de besluiten van eisers is gesteld ; dat er dient geantwoord of « het gemis aan tijdige zorgen de dood veroorzaakte ; of bij onmiddellijke hospitalisatie (wat thans dient vervangen door : hospitalisatie onmiddellijk na het bezoek van tweede verweerder) men zonder twijfel direct de oorzaken van de toestand van het slachtoffer zou hebben opgespoord en gedetecteerd en de nodige zorgen zou hebben kunnen verstrekken », samengevat, of de dood van Feys Leon in oorzakelijk verband staat met het feit dat hij niet onmiddellijk na het bezoek van tweede verweerder naar de kliniek werd overgebracht ; dat de Rechtbank daarna gebeurlijk zelf zal oordelen over de morele kant van de schade, gevorderd in ondergeschikte orde ;

Overwegende dus dat alleen tweede verweerder een fout heeft begaan en de andere verweerders bijgevolg reeds buiten zake dienen gesteld te worden ;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Alle verdere of tegenstrijdige besluiten als ongegrond van de hand wijzende ;

Beslissende op tegenspraak ;

Verklaart de eis ongegrond tegenover eerst, derde, vierde, vijfde, zesde, zevende, achtste en negende verweerders ;

Wijst hem uit dien hoofde jegens hen af ;

Alvorens ten gronde te beslissen nopens de eis, gericht tegen tweede verweerder, stelt aan als deskundigen de heren : Professor Dr. W. Hecke, Toekomststraat, 128 St. Amandsberg-bij-Gent en Dokter G. Vermeulen, Oude Vestingstraat, 14, Kortrijk, met opdracht — na verwittiging van partijen nopens plaats, datum en uur van het begin van het deskundig onderzoek en na alle nuttige inlichtingen ingewonnen te hebben.

Advies uit te brengen nopens de volgende vragen :

« Heeft het gemis aan tijdige zorgen de dood van Feys Leon veroorzaakt. Zou men bij hospitalisatie onmiddellijk na het bezoek van tweede verweerder, dit is op 6 mei in de voormiddag omstreeks tien uur, de oorzaken van de toestand van het slachtoffer hebben opgespoord en gedetecteerd en de nodige zorgen hebben kunnen verstrekken ? »

Samengevat : Staat de dood van Feys Leon in oorzakelijk verband met het feit dat hij niet onmiddellijk na het bezoek van tweede verweerder naar de kliniek werd overgebracht ? »

Zegt dat de deskundigen hun met redenen omkleed verslag voorzien van de wettelijke eedformule zullen neerleggen binnen de maand na het aanvaarden van hun opdracht, ten einde daarna door partijen besloten en door de Rechtbank ten gronde gevonnist te worden als naar recht ;

Stelt eerste, derde, vierde, vijfde, zesde, zevende, achtste en negende verweerders buiten zaak ;

Veroordeelt eisers tot de kosten veroorzaakt ten overstaan van deze verweerders ;

Behoudt de overige kosten voor ;

Schrijft de zaak in op de Algemene Rol.

NOOT : Zie het arrest gevelde in dezelfde zaak door het Hof van beroep te Gent op 11 juni 1968, in dit nummer kol. 314.

BURGERLIJKE RECHTBANK VAN OUDENAARDE

22 december 1966

Voorzitter : M. Heyvaert.

Openbaar ministerie : M. De Koekelaere.

Advocaten : Mrs. Pilate en De Schrijver.

1. Bevoegdheid en aanleg. — Bevoegdheid *ratione loci*. — Voor de uitvoering van een overeenkomst gekozen woonplaats.
2. Makelaar en commissiionair. — Makelaar in onroerende goederen. — Lastgeving tot verkoop van een huis. — Verhuring door de eigenaar. — Algemene voorwaarden van de Immobiliënkamer van Oost-Vlaanderen.
3. Lastgeving. — Bedongen loon. — Niet voor vermindering vatbaar.

1. De keuze van woonplaats voor de uitvoering van een overeenkomst brengt toekenning van bevoegdheid aan de rechter van die woonplaats mee (art. 43 bevoegdheidswet).
2. Wanneer tussen een eigenaar en een makelaar in onroerende goederen een overeenkomst met lastgeving wordt gesloten met als voorwerp de verkoop van een onroerend goed dat onmiddellijk beschikbaar is, geldt de verhuring van dat goed door de eigenaar voor een termijn van 3, 6, 9 jaar, als een terugtrekking uit de verkoop en is de vaste schadevergoeding aan de makelaar verschuldigd overeenkomstig punt IV van de « Algemene voorwaarden van de Immobiliënkamer van Oost-Vlaanderen », indien de overeenkomst daardoor beheerst wordt.
3. Het tussen partijen vrij bedongen honorarium van een lasthebber kan door de rechter niet verminderd worden ; de overeenkomst geldt immers als wet voor de partijen.

De Vos t./ Lints.

Overwegende dat de eis ertoe strekt de verweerders zich te horen veroordelen om aan eiser een som van 84.263 fr. te betalen als schadevergoeding wegens het terugtrekken uit de verkoop van drie onroerende goederen gelegen te Sint-Niklaas-Waas voor de verkoop van dewelke door verweerders exclusief mandaat was gegeven aan eiser ;

Overwegende dat eiser het gevorderd bedrag berekend heeft in overeenstemming met de bepalingen van punt IV van de « Algemene Voorwaarden van de Immobiliënkamer van Oost-Vlaanderen », door partijen aangenomen, zoals hij beweert, en waarbij bepaald wordt dat, indien tijdens de duur van de overeenkomst, de eigenaar de te verkopen goederen uit de verkoop zou terugtrekken, hij onmiddellijk aan de makelaar, « ten forfaitaire titel van schadevergoeding » vijftig procent van het honorarium op de voorgestelde prijs zal uitbetalen ;

Dat eiser de tussen partijen afgesloten overeenkomst dd. 26 juni 1964 voorbrengt, waarbij de voorgestelde prijs voor het geheel der te verkopen goederen op 5.250.000 fr. wordt bepaald en een honorarium voor de makelaar op 3 % van deze prijs wordt bedongen, hetzij 157.500 fr. met de overdrachttaks en waarvan, ingevolge voormeld punt IV, de helft of 78.750 fr. + 5.513 fr. = 84.263 fr. gevorderd wordt;

Overwegende dat de verweerders in de eerste plaats de onbevoegdheid *ratione loci* dezer rechtbank opwerpen zeggende dat zij in het gerechtelijk arrondissement Dendermonde woonachtig zijn, de onroerende goederen, voorwerp der overeenkomst, binnen ditzelfde arrondissement gelegen zijn, de litigieuze overeenkomst aldaar werd afgesloten en dat tenslotte de eventueel verschuldigde sommen haalbaar zijn ter woonplaats van de schuldenaars;

Maar overwegende dat bij de ondertekening der overeenkomst van exclusief mandaat dd. 26-6-1964 onder punt drie dezer overeenkomst onder meer bepaald wordt dat de eigenaar, « verklaart kennis genomen te hebben » van de algemene voorwaarden van de Immobiliënkamer van Oost-Vlaanderen, « zoals vermeld op keerzijde » en waarmee de eigenaar tevens verklaart « er volledig mede in te stemmen »; dat bij punt vijf van deze algemene voorwaarden de partijen verklaren « voor de uitvoering van tegenwoordige verbintenissen », woonst te kiezen « ten kantore van de principaal-makelaar »;

Overwegende dat niet ernstig kan betwist worden dat terzake de « Algemene voorwaarden van de Immobiliënkamer van Oost-Vlaanderen », zoals op de keerzijde van het door partijen ondertekend kontrakt afgedrukt, integrerend deel van de kwestieuze overeenkomst uitmaken, vermits partijen er uitdrukkelijk naar verwezen; dat verweerders ten onrechte aanvoeren dat « deze voorwaarden op zulkdanige wijze en plaats zijn gesteld dat deze elke kontraktant verrassen »; dat immers, zoals hiervoor betoogd, de verweerders hun handtekening hebben laten voorafgegaan door de duidelijk gedrukte en gestelde verklaring dat zij van deze voorwaarden « zoals vermeld op keerzijde » kennis hebben genomen en dat zij er volledig mee instemmen; dat de « op keerzijde » gedrukte tekst niets aan duidelijkheid of dubbelzinnigheid te wensen overlaat, evenmin trouwens als de tekst die voorkomt op de voorzijde;

Overwegende dat de woonstkeuze gedaan voor de uitvoering van een overeenkomst, toedeling van bevoegdheid aan de rechter van die woonplaats meebrengt vermits artikel 43 van de Wet op de Bevoegdheid zulks uitdrukkelijk bepaalt en de verweerders door deze toedeling gebonden zijn; dat geen enkele regel van openbare orde zich daartegen verzet; dat derhalve de rechtbank van deze plaats bevoegd is om van het geschil kennis te nemen;

Overwegende dat verweerders ten gronde pleiten dat zij hun onroerend goed, bestaande uit drie loten, door de eiser wensten te laten verkopen, waarvoor zij op 26 juni 1964 voormeld kontrakt met eiser afsloten, maar dat zij op 10 november 1964 een aanbod ontvingen vanwege het Rijksatheneum te Sint-Niklaas om het lot 1, zijnde een herenwoning aan het Regentieplein nr. 10 in deze zelfde stad gelegen, in huur te nemen; dat eiser van dit feit en zulks vanaf de eerste onderhandelingen kennis had en dat hij bij brief van 10 mei 1965 inlichtingen inwon omtrent die verhuring; dat verweerders hieruit afleiden dat, vermits eiser nooit reageerde maar integendeel de onderhandelingen volgde en bijtrad, vermits hij nooit de uitvoering vroeg van de voorwaarden der overeenkomst en hij verder toegaf het onroerend goed niet te kunnen verkopen, hij afgezien had van de mandaatovereenkomst dd. 26-6-1964;

Overwegende dat niets in deze overeenkomst de verweerders verbood één of meerdere der goederen, voorwerp van de gezegde overeenkomst, te verhuren; dat van zijn kant eiser zich niet kon verzetten tegen een eventuele verhuring door de eigenaar; dat het als normaal voorkomt dat eiser informeerde naar de stand van de besprekingen omtrent de verhuring van het goed aan het Regentieplein; dat hij zulks weten moest om zijn onderhandelingen omtrent de verkoop van dit goed al of niet verder te zetten; dat uit deze vraag evenwel ten onrechte afgeleid wordt dat eiser aan de bij de overeenkomst van 26-6-1964 gestelde bedingen omtrent het verschuldigd zijnde honorarium, afstand zou gedaan hebben; dat deze bedingen duidelijk het geval voorzien waarbij de eigenaar de goederen uit de verkoop kan terugtrekken en even duidelijk bepalen dat in zulk geval de aan de principaal-makelaar toekomende forfaitaire schadevergoeding vijftig procent zal bedragen van het honorarium dat verworven zou geweest zijn bij verkoop van het goed;

Maar overwegende dat de verweerders pleiten dat zij geen enkel der drie te verkopen loten ooit uit de verkoop hebben teruggetrokken en dat deze steeds kunnen verkocht worden; dat enkel de houding van eiser een einde aan de mandaatovereenkomst heeft gesteld;

Overwegende dat bij de kwestieuze overeenkomst van 26 juni 1964 bepaald wordt dat de makelaar er zich toe verbindt « het goed niet te verkopen aan een prijs lager dan de voorgestelde prijs, tenzij mits schriftelijk akkoord van de eigenaars »; dat de verweerders, door de verhuring van het goed aan het Regentieplein nr. 10 toe te staan voor een termijn van drie, zes, negen jaar, de makelaar in de praktische onmogelijkheid gesteld hebben dit goed te verkopen aan de voorgestelde prijs en aan de overeengekomen voorwaarden, namelijk dat het « onmiddellijk beschikbaar na verkoop » zal zijn; dat zulks dient aangezien te worden als een terugtrekken uit de verkoop;

Overwegende dat verder door verweerders gepleit wordt dat in elk geval de twee andere loten door de eiser konden verkocht worden; dat evenwel uit de bij de debatten gevoegde stukken blijkt dat deze overblijvende loten met het gehuurde goed één geheel uitmaken (herenhuis met nijkverheidsinstelling, zoals het beschreven wordt) en trouwens als dusdanig moesten verkocht worden, vermits geen afzonderlijke prijs voorzien werd voor elk dezer twee loten of voor allebei samen; dat deze laatste loten trouwens onmogelijk afzonderlijk ooit aan de voorgestelde prijs van 5.250.000 fr. zouden kunnen verkocht worden zonder medeverkoop van het « herenhuis »;

Overwegende dat ondergeschikt de verweerders vragen dat, ingeval de rechtbank mocht beslissen dat voormeld punt IV der « Algemene voorwaarden » toch toepasselijk zou zijn, het loon van de mandataris « naar redelijke normen » zou herleid worden en zij, gelet op het door eiser geleverde werk, dat zich, volgens hen, beperkt heeft tot het schrijven van vijf brieven, aanbieden « tot slot van alle rekening » 15.000 fr. te betalen;

Overwegende dat vroegere rechtspraak van oordeel was dat het overeengekomen loon van de lasthebber mocht verminderd worden wanneer dit om opportuniteitsredenen nodig was en het er op aankwam zekere misbruiken tegen te gaan; dat deze rechtspraak gesteund was op het principe van de kosteloosheid van het mandaat, principe dat uit het Romeins recht was overgenomen maar dat ten huidige dage niet meer aan de realiteit beantwoordt;

Overwegende dat, behoudens het geval waar de bedingen in een overeenkomst strijdig zouden zijn met de openbare orde of met de goede zeden, de vrij tussen partijen aangegane overeenkomsten voor hen als wet gelden en dat de rechter die niet eigenmachtig mag wijzigen of de bedon-

gen forfaitaire vergoedingen verminderen alleen uit overwegingen van billijkheid ;

Dat het trouwens terzake eerder onbillijk zou zijn de voorziene vergoeding, zijnde de helft van het normaal bij verkoop verworven honorarium, nog te verminderen, zelfs indien dit mogelijk moest zijn, daar deze forfaitaire vergoeding alle schade omvat ;

Maar overwegende dat in casu niet moet onderzocht worden of de gevorderde som aan de bewezen diensten of het gepresteerd werk beantwoordt ; dat het volstaat vast te stellen dat de gevorderde som overeenstemt met wat vrij tussen partijen overeengekomen werd ; (Vlg. De Page, Droit Civil, dl. V, 431 ; Dekkers, Droit Civil, dl. II 1294 met aangehaalde rechtsleer ; RCJB 1956, blz. 200-201 met aangehaalde rechtspraak, o.m. Luik, 21.6.1949, RCJB 1951 ; adde Burg. Rb. Nijvel 9.11.1959, R.J. Trib. Nivelles blz. 125) ;

Overwegende dat de eis als gegrond voorkomt en hij in zijn geheel dient ingewilligd ;

Dat er evenwel geen aanleiding toe bestaat het vonnis bij voorraad uitvoerbaar te verklaren ;

Om deze redenen,

Alle andere en strijdige besluiten als ongegrond verwerpend ;

Rechtdoende op tegenspraak,

Gehoord het Openbaar Ministerie in zijn advies ter openbare zitting gegeven ;

Ontvangt de eis en verklaart hem gegrond, dienvolgens, Veroordeelt verweerders in solidum om aan eiser te betalen de som van 84.263 frank, met de gerechtelijke interesten ;

Veroordeelt verweerders tot de kosten dezer ;

Zegt dat er geen aanleiding toe bestaat het vonnis uitvoerbaar te verklaren bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg.

NOOT. — Zie betreffende de aard van het contract en betreffende de macht van de rechter om het bedongen loon te verminderen : E. & G. Van Dievoet, *Le pouvoir du juge de réduire le salaire contractuellement fixé de l'agent d'affaires*, in *Mélanges Jean Dabin*, II, 911 e.v. ; C.L. Closset & L. Silance, *A propos de certains intermédiaires commerciaux : les intermédiaires à la vente et les agents d'affaires*, in J.T. 1967, 565 e.v. Zie nog W. Van Gerven, *Bewindsbevoegdheid*, nrs. 59 en 60.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

30 mei 1967.

Voorzitter : M. Goethals.

Referendaris : Mevr. Sevens.

Advocaten : Mrs. de Ryke en Van Malleghem.

Voorrechten. — Art. 20, 5° hypotheekwet. — Verkoop op krediet. — Omvang van het voorrecht. — Toepassing van art. 450, lid 2 faillissementswet.

Verkoop van een auto aan een handelaar tegen een prijs waarvan een deel contant betaald werd en het saldo zou betaald worden in 24 maandelijks termijnen, waarvan het bedrag tevens de interesten en de financieringskosten omvatte. De factuur die ter griffie werd neergelegd vermeldde het contante deel en het gefinancierde deel. Toen de handelaar failliet werd verklaard, waren vijftien nog te vervallen termijnen niet betaald.

De prijs op krediet van een voorwerp is de som geld

die samengesteld is uit de contante prijs en uit de interesten en eventuele kosten die de koper aanvaardt te betalen ten einde aan zijn betalingsverplichting te voldoen. De derden waren verwittigd betreffende het voorrecht. Dit slaat voor wat het gefinancierd deel aangaat op de volle prijs die voor de financiering overeengekomen was.

De vijftien nog te vervallen termijnen zijn schulden van de gefailleerde die geen interest opbrengen. Krachtens het 2e lid van art. 450 faillissementswet moeten de termijnen waarvan de vervaldag één jaar of meer van de datum van het faillissement verwijderd is (ten deze drie termijnen) verminderd worden met de wettelijke interesten (berekend over resp. 12, 13 en 14 maanden).

Bank van Brussel t./ Faillissement San Remo.

Gezien de aangifte van schuldvordering, uitgaande van de N.V. Bank van Brussel, ertoe strekkende opgenomen te worden in het bevoorrecht passief van het faillissement voor de som van 73.755 fr. zijnde het in hoofdsom verschuldigd blijvend saldo op een zichtwissel, groot 118.008 fr., getrokken in uitvoering van de verkoop met financiering van een autovoertuig door de heer Regniers aan de gefailleerde, wissel waarvan de schuldeiseres derde houder is om hem aan de trekker, de heer Regniers, te hebben gediscoteerd zonder verhaal tegen deze laatste ; dat de schuldeiseres uitlegt dat zij het voorrecht geniet voorzien door artikel 20,5° van de hypothecaire wet ;

Overwegende dat de curator vooreerst het aangegeven bedrag der vordering betwist, bewerende dat gezien de termijn der schuldvordering ingevolge het faillissement vervallen is, deze vordering met een disconto van gemiddeld 5 % per jaar dient te worden verminderd, 't zij voor 15 maanden met 4.608 fr., zodat zij nog slechts 69.147 fr. bedraagt ;

Overwegende dat de curator vervolgens het bevoorrecht karakter van deze vordering betwist, voorhoudende dat de schuldeiseres haar aangifte steunt op de geaccepteerde wisselbrief en dat het door haar ingeroepen voorrecht van de onbetaalde verkoper een rechtsgrond uitmaakt die aan deze wissel vreemd is ;

Overwegende dat de curator minstens laat gelden dat de eiseres, indien zij in de rechten van de onbetaalde verkoper gesubrogeerd is, geen meerdere rechten heeft dan deze laatste en dus slechts een voorrecht heeft op het aandeel prijs dat in het wisselsaldo was bevat op het ogenblik van het faillissement, 't zij op een som van 55.747 fr. ;

Overwegende dat het blijkt uit de voorhanden zijnde gegevens dat de schuldeiseres van meet af aan aanspraak heeft gemaakt op het voorrecht van de onbetaalde verkoper en dat zij bij haar aangifte het document heeft gevoegd dat haar subrogatie in de rechten van de onbetaalde verkoper bewijst ;

Overwegende dat haar aanspraak op de geaccepteerde wisselbrief gesteund, bijgevolg geenszins vreemd is aan de rechten die zij als onbetaalde verkoopster laat gelden ;

Overwegende dat artikel 20-5° van de hypothecaire wet aan de verkoper van een roerend voorwerp een voorrecht verleent ten behoeve van de vordering die hij tegen de koper bezit in verband met de prijs van dit voorwerp, 't zij dat de koop kontant, 't zij dat hij op termijn is geschied ;

Overwegende dat de prijs op krediet van een voorwerp de som geld is, samengesteld uit de kontante prijs en uit de interesten en gebeurlijke kosten, die de koper aanvaardt te betalen ten einde over het voorwerp te beschikken vooraleer hij aan zijn betalingsverplichting heeft voldaan ; dat anders gezegd, hetgeen hij aan de verkoper meer betaalt dan de kontante prijs, dat deel is van de prijs dat aan een vervroegd bezit van de zaak beantwoordt ;

Overwegende dat bij de kwestieuze verkoop van een autovoertuig aan de gefailleerde, de partijen zich over de prijs hebben akkoord gesteld als volgt: een deel, ten belope van 62.000 fr., zou kontant worden betaald, en het overige deel zou worden betaald in de loop van de volgende 24 maanden, de partijen op voorhand vastgesteld hebbende hoeveel de meerprijs voor dit krediet bedroeg en hoeveel elk der 24 maandelijks afbetalingen belopend het 24e deel van deze kredietprijs zou bedragen;

Overwegende dat de verkoopfactuur, die ter griffie neergelegd werd, het kontant te betalen deel van de prijs vermeldt alsook het deel van de prijs dat het voorwerp van een financiering uitmaakte;

Overwegende dat de derden bijgevolg terdege zijn verwittigd geworden van het voorrecht dat de verkoper bezat én op dit kontant deel van de prijs én op het gefinancierd deel van de prijs dat, zoals hoger gezegd, vanzelfsprekend de lasten dezer financiering bevatte;

Overwegende dat het voorrecht dus wel degelijk deze twee delen van de prijs tot voorwerp heeft en, voor wat het gefinancierd deel van de prijs aangaat, de volle prijs die voor deze financiering overeengekomen is geworden;

Overwegende, wat het bedrag der vordering aangaat; dat op het ogenblik van het faillissement het kontant deel van de prijs alsook 9 der 24 maandelijks stortingen waren betaald geworden en dat er nog 15 dezer stortingen in de loop der 15 volgende maanden zouden vervallen;

Overwegende dat artikel 450 der wet op de faillissementen voorziet dat alle nog niet vervallen schulden eisenbaar worden ten opzichte van de gefailleerde door het openvallen van het faillissement, en verder voorziet dat de schulden op termijn, die geen interest baren, zullen worden verminderd met de wettelijke interest vanaf de datum van het faillissement, indien hun vervaldatum één jaar of meer van de datum van het faillissement verwijderd is;

Overwegend dat de 15 nog te vervallen betalingen op het kwestieuze kredietverkoopcontract schulden van de gefailleerde zijn die geen interest baren;

Overwegende dat 12 dezer betalingen hun vervaldatum zouden hebben bereikt binnen het jaar volgend op de faillissementverklaring;

Overwegende dat 3 dezer betalingen na verloop van dit jaar zouden vervallen zijn;

Overwegende dat alinea 2 van artikel 450 van de wet op de faillissementen bijgevolg op deze drie betalingen moet worden toegepast en dat de schuld dient te worden verminderd met 880 fr., zijnde de wettelijke interesten berekend op 4.917 fr. gedurende één jaar, op 4.917 fr. gedurende 13 maanden en op 4.917 fr. gedurende 14 maanden;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, Laat de N. V. Bank van Brussel toe tot het bevoorrecht passief van het faillissement San Remo voor de som van 72.875 fr.

Kosten ten laste van de massa.

NOOT. — Zie Kooph. Sint-Niklaas, 20 april 1965 (Rev. Banque, 1965, 555): «Het voorrecht waarborgt enkel de prijs van de verkochte zaak, niet de interesten van die prijs noch de in het verkoopcontract bepaalde schadevergoeding (A.P.R. De Ryke, Voorrechten, nr. 136). Het voorrecht dekt nog minder de interesten, lasten en schadevergoeding die niet voortspuiten uit de verkoop zelf, maar uit de lening die aangegaan werd in verband met de verkoop.»

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Verslag over de activiteiten van de Vlaamse Conferentie tijdens het gerechtelijk jaar 1967/1968.

Iets meer dan één jaar geleden in ditzelfde Bosuilnest, dat inmiddels een nest van 2de klasse is geworden, omringd met dezelfde bomen en meestal dezelfde confraters, zag het Bestuur, na een Karnavaleske toespraak van haar voorzitter, die voor de gelegenheid getooid werd met baard en snor, het nachtlucht.

Dit bestuur, met zijn ontelbare bestuursvergaderingen, misbruikte het gerechtelijk verlof om, al dan niet snode plannen te smeden voor het komende jaar tijdens hetwelk 26 activiteiten zouden plaats hebben — sportmanifestaties niet inbegrepen.

Niet te verwonderen dat op 28 september 1967 confraters en magistraten, wat waren er weer veel, eerst één blik en tijdens de receptie twee of meer blikken konden werpen op de haveninstallaties. De Hessenatie aan het 7e Haven-dok, het nieuwe pompstation en de terminus van de C.M.B. werden onder deskundige leiding bezocht. Moet het gezegd dat onze eminente konfrater Hendrik Laureyns tijdens deze rondrit zijn bijzondere opmerkingsgave kracht bijzette op de hem eigen zijnde manier? Op de receptie die het bezoek besloot was iedereen bijzonder actief.

5 oktober 1967 stond — maar dan ook volledig — in het teken van de mossel. De meest gereputeerde eters hadden elkaar dan ook rendez-vous gegeven in «Quinten Matsijs» en het resultaat van deze eerste smulpartij was dat 75 kg mosselen door 40 konfraters werden verwerkt en dat de meest schitterende elementen met honger de feestdis verlieten. Bier was er in overvloed. Het aantal verbruikte pinten hebben we niet meer kunnen tellen.

Nauwelijks 1 dag later, nl. op 6 oktober 1967 werd aan Mr. J. Mertens de Wilmars, naar aanleiding van zijn benoeming tot rechter in het Hof der Europese Gemeenschappen te Luxemburg, een gepaste hulde gebracht tijdens een banket in het Gouvernementshotel te Antwerpen. In een uiterst hartelijke sfeer werden de meest schitterende gerechten en dranken verwerkt en de feeststelling zal zeker deze heuglijke dag nooit vergeten. Hem werd trouwens een blijvende herinnering aangeboden.

Nadat op 13 oktober 1967 oud en jong, zijnde het bestuur van het vorige jaar en het huidige onder mekaar hadden feest gevierd ten huize Van den Heuvel & Schoups kwam het eerste feest voor onze stagiairs.

Op 19 oktober 1967 stond immers de traditionele ontvangst der stagiairs op het programma. Ten huize van voorzitter Van den Heuvel stond weer, voor de zoveelste maal, iedereen klaar om deze jongeren wegwijs te maken in de advocatenwereld. In een bijzonder hartelijke sfeer, hoe kan het ook anders wanneer men op zulke spijzen en dranken wordt vergast, hebben de meeste stagiairs gezwoeren de balie nooit vaarwel te zeggen en in de vroege ochtend van 20 oktober was het kaf van het koren reeds gescheiden. Algemene opmerking: er was weinig kaf en veel koren. Onnodig te zeggen dat het kaf zelfs stukken had gemaakt, zowel tussen de vazen als de sigaren.

Een bijzondere datum was dit jaar ongetwijfeld 28 oktober 1967. Die dag stond volledig in het teken van de Vlaamse Conferentie, vermits de plechtige openingszitting plaats had.

Op ongemeen schitterende wijze werd de openingsrede gehouden door Mr. Jan Lenaerts: «20 jaar later... terug-

blik op een repressie». Een onderwerp dat stof deed opwaaien, zelfs vóór de rede was gehouden, naderhand de grote massa deed nadenken. Meester Lenaerts werd vooraf ingeleid door onze voorzitter, Mr. Van den Heuvel, die met zijn historische uitspraak: «Laissez nous les Flandres, nous vous laisserons le Québec», internationale faam verwierf, en werd uitgeleid door de Heer Stafhouder, Mr. E. Van den Berghe. Nadien volgde een schitterende receptie aangeboden door voorzitter en Mevrouw Van den Heuvel, in de Salons Périgord. Nederlandse confrères verloren de juiste kijk op de zaak daar ze dachten dat te Antwerpen uitsluitend champagne wordt gedronken en nooit water. — We hebben hen maar in hun wijsheid gelaten.

De laatste glazen waren nog maar pas geledigd of de eerste werden reeds terug gevuld als aanloop van het openingsbanket in het «Century Hotel».

Traditioneel was het eten zus en zo maar de stemming gekreëerd door meer dan 200 aanwezigen was uitzonderlijk en onvergetelijk. Er waren massa's toasts in alle talen, maar de meest opgemerkte figuur was onze voorzitter. Hem evenaren was eenvoudig onmogelijk. Wij weten op dit ogenblik niet of onze vriend uit Milaan, Mr. Toffoletti, in de toekomst nog aan de feestdis zal willen plaatsnemen.

Met de revue die daarna als sluitstuk op het programma stond vergaat het als met goede wijn: hij behoeft geen krans en verbeterd naarmate hij oud wordt. Het was een topprestatie die dit jaar werd geleverd. Opvallend was dat een bijzondere aandacht werd besteed aan het paard. Wanneer de revue vrolijkheid zo hoog was opgelaaide begrijpt iedereen dat tijdens het officiële gedeelte een enorme brand diende geblust. Het ganse bestuur werkte hieraan mede met een ongekend entoesiasme's Morgens, zo tegen achten, trokken de pompiers, vermoeid maar gelukkig, huiswaarts.

Nauwelijks werd de tijd gegund om rustig op adem te komen want op 23 november 1967 dienden de E3 werken bezocht en nam de Intercommunale op zich de deskundige leidig ervan te verzekeren.

Samen met onze confraters uit Breda werd het een leerrijke tocht, bijzonder hoopvol als het werk zal zijn opgeknaapt. Op de receptie was iedereen weer zeer actief.

In beperkte kring ging de verbroedering met de Nederlandse confrères uit Breda verder haar gang tijdens een diner in de salons Périgord. Wanneer allen dan later in een bekende Antwerpse krocht de Nederlanders leerden bier drinken werd er zelfs verzusterd...

Innovaties bij de vleet dit jaar! Zoveelste nieuwigheid, het «Bal van de Vlaamse Conferentie». In de salons Périgord waren slechts 200 confraters en naaste geliefden toegelaten op 9 december 1967. De jousantie steeg ten top wanneer «onze» Gouverneur A. Kinsbergen naar zijn vroeger geliefd milieu terugkeerde. Het bier vloede bij beken en de «Blue Sounds» zorgden voor een muziekje waarbij sentiment de meest voorkomende noot was.

Nauwelijks was het Kerst- en Nieuwsjaarsreces voorbij of op 5 januari 1968 stelde Mr. Van den Heuvel, voorzitter, met de nodige dosis humor Mr. Roger Lallemand voor. Die avond werd bijzonder avontuurlijk want hij belicht de figuur Régis Debray.

Ook wij hadden graag over dit proces willen uitwiden nadat we, op kosten van de Liga voor de verdediging van de rechten van de mens, enkele keren naar Bolivië hadden kunnen afreizen. Dit geluk viel echter Mr. Lallemand te beurt. Daarom wellicht was hij ook zo enthousiast over Debray!!

Op 18 januari 1968 leren de leden van de Vlaamse Conferentie alles over de fotogravure. In het bekend Antwerps bedrijf Fotogravure De Schutter wordt in enkele uren tijd de hele techniek hiervan belicht. Onze confrater Mr. Laureyns ontloopt zich ook hier tot een expert en op de

hem eigen zijnde wijze kruide hij het geheel met pertinente vragen. Even kleurrijk was de receptie die op dit bezoek volgde in de Belgo-American Club.

19 januari 1968: Mr. Eddy Van Vliet veroverd Deu Haag! Gesteund door het voltallig bestuur houdt de winnaar van de «Herman De Jongh wedstrijd anno 1967» een bijzonder opgemerkte uiteenzetting over de «Literatuur in de Rechtszaal». Voor de Hoge Raad der Nederlanden brengt hij een enorm toegejuicht pleidooi over wat mag en niet mag, in verband met sex, literatuur en andere!

Een enorme receptie en een «ultra speed» banket volstaan voor de Hagenaars niet om te begrijpen dat de Van Vliet die hen toesprak onze Van Vliet was. Om de moeilijke dag te besluiten nemen ze ons mee naar het Cabaret Pepijn — waar hun Van Vliet (Paul) de grote figuur is. Na de vertoning is er gelegenheid te over nog meer verwarring te stichten in de geesten. Hiervan wordt dankbaar gebruik gemaakt.

Op 5 februari 1968 heeft de Vlaamse Conferentie minister van Staat Theo Lefèvre te gast. In de Assisenzaal, die volkomen door belangstellenden is ingenomen, wordt de spreker van harte verwelkomd door voorzitter Van den Heuvel. Academisch, zoals deze zitting wordt genoemd luistert iedereen vol belangstelling naar wat minister van Staat Th. Lefèvre te zeggen heeft over: «Regering en Democratie». Een merkwaardige ontwikkeling van beide begrippen, vol gloed naar voren gebracht, met een tekst die zal aanleiding geven tot discussie. Bij het sluiten van zijn rede zag de Heer Lefèvre de toekomst niet rooskleurig te ontmoet. Hij vergistte zich want hij is inmiddels opnieuw minister geworden. De aanwezigen op de briljante receptie, in de salons Périgord, aangeboden door Voorzitter en Mevrouw Van den Heuvel, zagen na enkele uren wel de toekomst bijzonder rooskleurig. De substanties waarmede de glazen werden gevuld waren alles behalve democratisch, en in een optimale sfeer vernevelde alles wat daarna nog gebeurde, in de mist der tijden.

9 en 16 februari roepen bij alle confraters weer de ernst op. Hoe kon het ook anders wanneer de Vlaamse Conferentie het nodig oordeelt twee avonden te wijden aan de bespreking van het Gerechtelijk Wetboek. De conferentiezaal van het Antwerps Centrum voor Beroepsopleiding en Beroepsvervolmaking liep telkens boordevol. Mr. Heurterre kreeg de gelegenheid te bewijzen dat er voor hem in de toekomst geen problemen zijn weggelegd. Hij heeft ons zeker niet alles verteld. Mr. Storme van de Gentse Balie wedijverde met hem in kennis van zaken. Het vast paneel — Mrs. C. De Baeck & L. Rombout — vonden alles vanzelfsprekend en wezen iedere niet pertinente vraag van de hand.

Op 22 februari 1968 neemt ondervoorzitter F. Maes het roer in handen, want hij richtte een bezoek aan de V.W.-fabrieken te Vorst in. Een gelukkig initiatief dat nogmaals de gekende spreuk kracht bijzette: «Met F. Maes, geen problemen». Een volwaardige lunch ging een uiterst interessant bezoek vooraf. Overladen met whisky en geschenken togen de deelnemers nadien naar de verzusteringsavond met het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel. Tijdens een diner in Trattoria sprak onze Van Vliet over zijn gekend onderwerp «Sexliteratuur in de Rechtszaal», op de tonen van de langoureuze dansmuziek in een belendende zaal! Ongebruikelijk snel vonden de Antwerpenaars The Key en keerden huiswaarts.

Het vrouwelijk element dat op 6 maart 1968 tijdens een bezoek aan de N.V. Bell Telephone Cy werd ten toon gespreid was ongeveer het enige wat van dit nochtans interessant bezoek overbleef. Hieraan hebben de koffie met gebak weinig kunnen veranderen. Iedereen keerde vlug huiswaarts want er was slechts één whisky per bezoeker voorzien.

Amper 3 dagen later stond een bezoek aan schildersateliers op het programma. Op 9 maart worden respectievelijk Bert De Leeuw, Van Hoydonck en Vic Gentil in hun ateliers verrast en krijgen de talrijke deelnemers een bredere kijk op de schilders en hun kunst. Die kijk werd aldaar door breder en naderhand zeer wazig op de schitterende receptie die hierop volgde en aangeboden door Meester C. Van Den Bosch, ditmaal in zijn « atelier » aan de Schermersstraat 30.

Op 14 maart 1968 gaat het over onze toekomst. In het Antwerps Centrum voor Beroepsopleiding komen 3 specialisten ons onderhouden over de Maatschappelijke Zekerheid van de advocaat.

De Heer Leo Vergauwen, directeur bij het Ministerie van Middenstand, de Heer Robert Van Den Heuvel, Algemeen secretaris bij de Landsbond van Cr. Mutualiteiten en onze Brusselse Confrater Jaak Van Waag. Hun uiteenzettingen maakten het begrip van het R.M.Z.-probleem van de advocaat absoluut licht verteerbaar.

22 maart 1968 maakt plaats voor koning Worst. In het Peerdsbos worstelt iedereen, — en er waren massaal veel confraters, — met de worst. In een karnavaleske sfeer wordt de zwaarste nacht van Antwerpen voorbereid. Vreugdezangen, een reusachtige smulpartij en een daverende Revue bevestigen de goede formule van dit feest. Wie heeft nadien, in de nabijheid van onze K.N.S. niet gezongen: « Mien, waar is mijn feestneus gebleven ».

4 april 1968 wordt een waar filmfeest. Op initiatief en met de volle medewerking van Stafhouder E. Oomst in samenwerking met de Heer Heylen van het Rex Concern, wordt de figuur van Thomas More belicht in « A Man for All Seasons ». Ciné Savoy was tot de nok gevuld met confraters en magistraten, die deze avant-première niet wilden missen. Nadien volgde de traditionele receptie.

Kwam op 4 april de film aan de beurt, dan werd 26 april 1968 voorbehouden voor een litterair forum, waarbij niet minder dan zes vooraanstaande figuren onze voorzitter omringden: Fernand Auwera, Clem Schouwelaers, Hubert Lampo, Frans Van Isacker, Eddy Van Vliet en Gerard Walschap, waren de zeer gesmaakte vertolkers van deze litteraire show.

Eén vraag willen we toch stellen: « Waarom was onze advocaat-dichter, Eddy Van Vliet zo koppig fanatiek? »

Hij en nog een massa genodigden kwamen vlug tot bedaren wanneer ze die avond de gast mochten zijn van Meester Carlo Van den Bosch, die voor een schitterende omljsting zorgde bij wijze van een super-receptie, waar gelegenheid te over was om met onze litteratoren al dan niet akkoord et gaan over de merkwaardigheid van de opgediende consumpties.

Nadat op 3 mei 1968 in een hartelijke sfeer, onze voorzitter F. Maes was gevierd, welk feest slechts één nadeel had dat het menu niet kon worden ontcijferd, was het ogenblik aangebroken voor de jaarlijkse Herman De Jongh-wedstrijd:

Op 30 mei en 6 juni kwamen de volgende sprekers aan de beurt:

Mr. Luc Truyens: « Het probleem Brussel is volledig opgelost ».

Mr. Goedele Boonen: « Haar voorliefde voor advocaten is duidelijk: Thans kwam Clarence Darrow aan de beurt ».

Mr. Charles De Ruyter: « Voor hem is godsdienst een soort misdaad ».

Mr. W. Van Den Branden: « Procedures op zijn japees met « Chimoda ».

Mr. Wilfried Goris: « Bloemen voor de bibliotheek en haar bibliothekaris ».

* * *

Niet onopgemerkt gingen de vertegenwoordigingen voorbij naar de talrijke openingszittingen der zusterconferenties in binnen- en buitenland.

Buiten deze activiteiten was ook de sport aan de eer. Onze voetbalploeg werd landskampioen. Te Parijs werd « le match sympathique » betwist en verloren. Er werd gerallyd, gebowld, getond, getennist, enz.

Dat dit verslag zoveel tijd in beslag nam, bewijst dat het afgelopen jaar overweldigend is geweest.

* * *

Het laatste woord is er een van oprechte dank. Van harte dank ik onze voorzitter Mr. J. Van Den Heuvel die mij toeliet met zulke bestuursleden tot de ploeg 1967-1968 te behoren.

Aan mijn nog onbekende opvolger vraag ik met aandrang een verslag van deze slotvergadering.

Piet Blanckaert.

MEDEDELINGEN

Vrije Universiteit te Brussel.

Bij de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit te Brussel werd een bijzondere licentie in de fiscale wetenschap opgericht, waarmede dit academisch jaar gestart wordt, ook wat de Nederlandstalige afdeling betreft. Zij is bedoeld als een derde cyclus van universitair onderwijs en staat open voor hen die reeds het diploma van doctor in de rechten, van handelsingenieur of van licentiaat in de economische wetenschappen verwierven.

Andere geïnteresseerden mogen tot de colleges worden toegelaten, zonder evenwel de titel van licentiaat te kunnen behalen. Het programma gaat over twee jaren.

Speciale folder en verdere inlichtingen worden verstrekt door de Dienst voor universitaire inlichtingen of door het Secretariaat van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid: 50, F. D. Rooseveltlaan, te Brussel 5.

CATOLIC UNIVERSITY OF LOUVAIN SCHOOL OF LAW.

Seminair
on

COMMERCIAL AGENCY AND DISTRIBUTION AGREEMENTS

and related problems of licensing in the law of
the E.E.G. Countries and of the European Community

March 19 - 22, 1969

Purpose

The laws of the six E.E.C. countries regarding commercial agency and distribution agreements differ considerably from one country to the other. In certain of the countries special statutes or other legal provisions have regulated the relationship between the manufacturer and his distributor as well as between the manufacturer and his agent in respect of, among other matters, remuneration, restrictions on competition by the agent or distributor, pricing and, most importantly, termination. Significant differences also exist with regard to taxation. The main purpose of this Seminar is to review and examine these differences in the national laws of the six E.E.C. countries as the differences affect the businessman in the decisions he must make from day to day. Also, the legal status under those laws of licensing agreements will be discussed

to the extent such a discussion seems desirable for a better understanding of the entire distribution process.

Apart from national laws, the present status of E.E.C. law in respect of distribution, agency and licensing agreements will be examined, and particularly in the light of recent developments. Since the European Court of Justice has rendered in 1966 its decisions in the Consten-Grundig, the Maschinenbau and the Italian Government cases, followed by other decisions in the field of antitrust law and the promulgation of the Commission's Regulation No. 67/67 of March 22, 1967, it now indeed seems possible to interpret the policy followed by the E.E.C. authorities and to provide certain guidelines for enterprises facing these kinds of problems.

Following the discussion of the subjects mentioned above, one session will be devoted to the effect of U.S. laws, particularly U.S. anti-trusts laws on decisions that businessmen must take regarding their European distribution network.

During the last morning of the Seminair, a panel discussion will be held on the legal aspects of inter-company cooperation and concentration in the E.E.C. national laws and in E.E.C. law. In addition to a discussion of legal restraints on various forms of cooperation between companies, a certain amount of time will be devoted to mergers and acquisitions, and in particular as they relate to the other problems considered at the Seminar.

Method

The Seminair is designed for both businessmen and lawyers, and the speakers have been asked to prepare their talks with this purpose in mind. They have also been requested to give special attention to recommended clauses and particular problems of drafting. After each conference there will be full opportunity to ask questions and, if desirable, to talk over the problems raised during the conference in smaller discussion groups. In order to promote the discussion and the exchange of experience among the speakers and the participants, the Seminair will be held in the Memlinc Palace, a first class hotel at Knokke - Zoute, on the Belgian coast, where the participants and speakers will be lodged.

The text of the conferences will be sent to the participants before the beginning of the Seminar.

Program

Wednesday, March 19, 1969.

6.30 P.M. Registration.

7.00 Dinner. Opening Remarks... W. van Gerven, Professor of Law at the University of Louvain.

Welcome... P. De Somer, Rector of the University of Louvain.

The American Presence in Europe... T. Lefèvre, Vice-Premier of Belgium and Minister of Scientific Program-mation.

Thursday, March 20, 1969.

9.00 A.M. Commercial Agency and Distribution Agreements and related problems of Licensing in Belgium and Luxemburg... E. Gutt, Attorney-at-law, Professor of law at the University of Brussels, Brussels.

10.30 Intermission : Coffee.

11.00 Commercial Agency and Distribution Agreements and related problems of Licensing in France... E. Jacque-

maire, European Counsel, Cleary, Gottlieb, Steen & Hamilton, Paris.

12.30 Intermission : Aperitif and Luncheon.

3.00 P.M. Commercial Agency and Distribution Agreements and related problems of Licensing in Germany... K. P. Mailänder, Attorney-at-law, Stuttgart.

4.30 Intermission : Coffee.

5.00 Commercial Agency and Distribution Agreements and related problems of Licensing in Italy... G. M. Ughi, Attorney-at-law, Milan.

7.00 Dinner.

Friday, March 21, 1969.

9.00 A.M. Commercial Agency and Distribution Agreements and related problems of Licensing in the Netherlands... B. Baardman, Legal Counsel, Unilever, Rotterdam.

10.30 Intermission : Coffee.

11.00 Commercial Agency and Distribution Agreements under E.E.C. Antitrusts law... A. Deringer, Member of the German and of the European Parliament, and C. Tessin, Attorneys-at-law, Bonn.

12.30 Intermission : Aperitif and Luncheon.

3.00 P.M. Licensing Agreements under E.E.C. antitrust law... H. W. Wertheimer, Legal and Economic Counsel, Philips, Eindhoven.

4.30 Intermission : Coffee.

5.00 The effect of U.S. law on the development of European sales networks... R.C. Barnard, Resident partner, Claery, Gottlieb, Steen & Hamilton, Washington, D. C.

7.00 Dinner. The policy of the E.E.C. Commission in the field of antitrust law... E.M.J.A. Sassen, Member of the Commission of the European Communities, Brussels.

Saturday, March 22, 1969.

9.00 A.M. Panel discussion on inter-company cooperation and concentration in the E.E.C. Participants o.a.: T. Claey's, Legal Counsel, Monsanto Europe ; P. Leleux, Legal Counsel, European Communities ; K. Newes, Partner, Baker, McKenzie & Hightower ; J. van Hoorn Jr., Managing Director, International bureau of fiscal documentation.

10.30 Intermission : Coffee.

11.00 General discussion.

12.00 Luncheon and Closing Remarks by G. van Hecke, Dean of the Law school.

Registration

Tuition (including documentation) and hotel expenses are B.F. 12,500 Registration should be made before November 30, 1968, by sending the attached Registration Form to the Institute of Commercial Law, Law School, Tiensestraat 41, Louvain. The number of participation is limited. Registration will be accepted in the order in which they are received. The tuition fee should be paid at the time of registration.

Planning Committee

W. van Gerven, Director of the Seminar ; M. Puelinckx, Assistant-Director ; A. Houbion, Registrar.